

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

CHODSKÁ LIDOVÁ PÍSEŇ V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Bakalářská práce

České Budějovice 2009

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alena Váchová

Vypracovala:

Ludmila Benešová

Prohlášení o samostatném zpracování práce a souhlas se zveřejněním práce

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci vypracovala samostatně a veškerou literaturu jsem uvedla v seznamu použité a citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s §47b zákona č.111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách.

.....

V Českých Budějovicích 9. 3. 2009

Poděkování

Děkuji vedoucímu bakalářské práce, PhDr. Aleně Váchové za rady, připomínky a metodické vedení práce. Také za obětavý a vždy příjemný přístup.

Dále děkuji všem vedoucím souborů za cenné informace a pochopení. Marii Freiové a Janě Hojdové za chtění vzpomínat a za dobré rady. Martině Moryskové za vždy bezchybnou hru na hudební nástroje. Panu Novákovi a Lud'kovi Hruškovi za pomoc při úpravě DVD a fotografických příloh.

Anotace

Chodská hudba žije v našich srdcích. Hudbou mluvíme, tvoříme, cítíme. Ve své práci se zamýšlím nad přínosem a uplatněním lidové písně v mateřské škole.

Teoretická část je, kromě postavení hudebních aktivit v současném předškolním vzdělávání a rozvoje hudebnosti dítěte, věnována chodské lidové písni. Zaměřuje se na její charakteristiku, historii i současnost, možnosti zpřístupnění dnešním dětem.

Obsahem praktické části je školní vzdělávací program a ukázky třídního vzdělávacího programu. Vycházejí z chodské lidové písně a směřují k cílům současného předškolního vzdělávání. Ověřila jsem v praxi, že tento program lze úspěšně uplatnit v mateřské škole. Součástí praktické části je videonahrávka z realizace programu.

Abstract

The music from the region of Chodsko lives in our hearts. We talk, create and feel through the music. I do take a think about the contribution and the use of folk song in Kindergarten in my work.

Theoretical part is beside the position of music activities in present pre-school education and progress musical appreciation of the children is also deliberative to the folk song from the region of Chodsko. It is specialized to its characteristics, history and present, possibility of accessing to our children.

Content of the practical part is the school education programme and demonstration of class education program. It goes out from folk song from the region of Chodsko and lead up to present goals of pre-school education. I did proved practically, that this program could be successfully use in the Kindergarten. The practical part also includes the video from the realized programme.

Obsah:

Úvod	7
1. Teoretická část	9
1. 1. Proměny hudební výchovy v RVP PV	9
1. 1. 1. Dítě a jeho tělo	10
1. 1. 2. Dítě a jeho psychika	11
1. 1. 3. Dítě a ten druhý	13
1. 1. 4. Dítě a společnost	14
1. 1. 5. Dítě a svět	14
1. 2. Hudební činnosti dětí předškolního věku	15
1. 2. 1. Pěvecké činnosti	15
1. 2. 2. Instrumentální činnosti	18
1. 2. 3. Poslechové činnosti	18
1. 2. 4. Hudebně pohybové činnosti	19
1. 3. Chodsko – osobnosti, píseň, hudba a tanec	19
1. 3. 1. Kraj Chodsko	19
1. 3. 2. Osobnosti Chodska – sběratelé chodské písně	20
1. 3. 3. Chodská píseň	22
1. 3. 3. 1. Metody nácviiku písně	23
1. 3. 3. 2. Chodští zpěváci a zpěvačky	26
1. 3. 4. Chodská instrumentální hudba	28

1. 3. 5. Chodský tanec	29
1. 3. 6. Dětské soubory z Chodska	30
1. 4. Popularizace chodské písně.	33
2. Praktická část	36
1. 1. Školní vzdělávací program.	37
2. 1. 1. Šlapu si to do školky.	38
2. 1. 2. Když uzrává podzim..	39
2. 1. 3. Přijela pout'.	40
2. 1. 4. Štípkové, kvítkové, voblíkyjte se.	41
2. 1. 5. Zimní olympiáda.	42
2. 1. 6. Masopust a muzikanti.	44
2. 1. 7. Jak to vlastně bylo.	45
2. 1. 8. Řemesla	46
2. 1. 9. Sluníčko vstávej.	48
2. 1. 10. Letem světem.	49
2. 2. Ukázky třídního vzdělávacího programu	50
2. 2. 1. Čtyry koně ve dvoře /tématický celek /.	50
2. 2. 2. Straší strašná strašidla /projekt /.	52
3. Závěr	59
4. Seznam použité a citované literatury.	60
5. Přílohy.	62

Úvod

Chodské písničky byly součástí mého života od dětství. Vyrůstala jsem v rodině, kde hudbou žili všichni. Pradědeček byl varhaníkem v místním kostele, hrál a skládal písně. Můj děda byl členem dechové hudby a pokračoval ve šlápějích svého otce.

Písničky a hudba vůbec mně byla předávána cestou nejpřirozenější – z mojí rodiny. Mám a měla jsem štěstí, že žiju v silném působení chodského folkloru. Především díky mamince, která zpívá v duu sester Kuželkových. Vedla mě, mého bratra i sestru k lásce k hudbě, zvláště té naší chodské lidové. Rod Kuželků, ze kterého pocházím, proslul svojí muzikálností a vyšlo z něj mnoho talentovaných zpěváků, muzikantů i tanečníků. Snad právě proto je vždy u nás při společných rodinných setkáních tak blízko k tanci, zpěvu a muzicírování. Je to především chodská píseň, která je vždy provází.

Chodská píseň patří k pokladům Chodska. Vždyť se zbytečně neříká, že chodská písnička zní, maluje a vypráví. Lidé je zpívají po celý rok, protože zachycují všední život místních lidí, zvyky, řeč, atmosféru i dynamičnost celého tohoto kraje. Písně obohacovaly život našich předků a předávaly se ústní formou. Díky sběratelům se chodské písně uchovaly a mohou provázet životem i ostatní generace. Mezi nejvýznamnější sběratele chodských písní a zvyků patřili Otakar Zich, Jindřich Šimon Baar, Jindřich Jindřich a Ludvík Kuba. Jejich sbírky jsou dodnes nevyčerpatelným zdrojem chodské písně.

Samotné sepsání a shromáždění písní by však nemělo pro další generace význam, kdyby nebylo chodských zpěváků a zpěvaček. Vždyť písnička zpívaná jednohlasem, či vícehlasem přináší řadu citových prožitků. Lidé si ji zapamatují, přisvojí a získají pocit sounáležitosti. Chodská píseň patří nám všem. Proč ji tedy nevyužít i v mateřské škole.

V začátku teoretické části přemýšlím nad zařazením, hledáním volných míst a smyslu hudebních aktivit ve výchově a vzdělávání. Věnuji se také pěveckým začátkům dítěte a jejich rozvíjení v současném předškolním vzdělávání.

Další část věnuji chodské lidové písni jako součásti české kultury. Zaměřuji se na její charakteristiku, historii i současnost. Zamýšlím se nad významem lidové písně, a zvláště chodské lidové a zvažuji, jakým způsobem může interpretace zachovat její hodnotu. Právě chodská píseň v dětské interpretaci je předmětem mého zájmu. Sleduji, jaké písně provázely a můžou provázet naše děti. Zároveň zvažuji, jak popularizace ovlivňuje interpretaci písní, zdali je přístupná i pro děti předškolního věku.

Obsahem praktické části je školní vzdělávací program a ukázky třídních vzdělávacích programů. Vycházejí z chodské lidové písně a směřují k cílům současného předškolního vzdělávání. Ověřila jsem v praxi, že tento program lze úspěšně uplatnit v mateřské škole. Součástí praktické části je videonahrávka z realizace programu.

1. Teoretická část

1. 1. Proměny hudební výchovy v RVP PV

Předškolní výchova tvoří první článek výchovně vzdělávací soustavy. Cílem je všestranný harmonický rozvoj dětí od raného věku do šesti až sedmi let. Zahrnuje tedy do svého působení nejmladší část naší generace, během níž děti získávají základní poznatky, vytvářejí si postoje a současně se rozvíjí jejich city.

Často slyšíme hlasy varující před existujícím a stále více sílícím nebezpečím citového otupení člověka v civilizované společnosti. Toto nebezpečí je nejhroživější v období, kdy se člověk utváří po stránce citově nejintenzivněji – v dětství. Za jeden z prostředků, jenž mají paralyzovat tyto důsledky lidské civilizace, je považováno umění a kultura. Důležitým článkem v těchto oborech je hudba.

Hudba a hudebně pohybové činnosti jsou cestou k získávání informací o světě, dovedností, postojů a tak přesahuje tradiční chápání hudební výchovy. Hudební činnosti podněcují fantazii a dávají prostor k tvořivosti, k seberealizaci. Mají sociální rozměr, proto jsou i účinnou metodou při osvojování sociálních dovedností, spolupráce, zodpovědnosti, vytrvalosti, trpělivosti.

Hudbu lze využít ve všech směrech učení. Intelektová složka učení vyjádřena v textu je posílena hudebními prvky – melodií, rytmem, dynamikou, tempem, barvou, harmonií.

Hudební výchova má tedy specifický vliv na utváření celé dětské osobnosti. To se odráží i v RVP PV, ve které není chápána jako samostatná složka výchovy, ale prostupuje všemi vzdělávacími oblastmi.

/7: 10, 6: 3 /

1. 1. 1. Dítě a jeho tělo

a/ Koordinace pohybu

V hudební výchově se koordinace pohybů projevuje a uplatňuje v mnoha aktivních činnostech. Postupuje od naprosto jednoduchých pohybů rukou při tleskání, přes souhru pohybů rukou i nohou, až ke složitějším pohybům při tanci a hudebně – pohybových hrách. Pohyb ruky, paže, nohou, těla je třeba sladit spolu se znějící hudbou. Děti se učí vnímat a poznávat prostor, ve kterém se pohyb děje. Velice důležitá je i rytmická složka. Pohybem lze reagovat na změny dynamiky /síly /, tempa /rychlosti / i na výškový pohyb melodie.

/6: 4 /

b/ Dýchání, zdraví

Také dýchání je koordinovaný pohyb dýchacích, především mezižeberních svalů. Tyto pohyby jsou však zautomatizované, vykonávané neuvědoměle. Děti při procesu správného dýchání pouze pozorujeme a opravujeme nesprávné návyky. Jsem pro ně příkladem správného dýchání. Neděláme z něj umělé problém. V hudební výchově by se měl nádech a výdech spojovat s hudebním rytmem, případně metrem. Nádechem začíná každý vokální projev.

Při zpěvu necháme děti dýchat, jak potřebují. Hlídáme pouze nádech, z důvodu obtížně odstranitelného návyku svrchního nádechu. Projevuje se nepřehlédnutelným zdvižením ramen. Jednak děti nezískají dostatečnou zásobu vzduchu potřebnou pro zpěv, ale také mají omezené možnosti svalové manipulace s hlasivkami. Špatný nádech má za důsledek i „nečistý“ zpěv.

Se zpěvem souvisí i prohlubování správného dýchání, posiluje dýchací svalstvo hrudní i břišní. Pěvecké dýchání přivádí do plic větší množství kyslíku, čímž dochází k lepšímu

okysličování mozku i k dokonalejšímu trávení. Zpěv přispívá i k lepší psychické stránce, což ovlivňuje postoje i jednání člověka. Zpívání je tedy důležitým faktorem upevňující naše zdraví.

/6: 5 /

c/ Hudebně – pohybové hry

Děti si od nepaměti hrají nejrůznější hry, v nichž se uplatňuje vedle zpěvu nebo skandovaného textu též pohybová, taneční složka a v nichž významnou úlohu hraje prostor. K hudebně – pohybovým hrám patří i některé epické písně, ke kterým můžeme přiřadit i odpovídající děj, či charakteristiku postav. Hry si můžeme vytvořit i sami, a to ve spolupráci s dětmi.

/6: 5 /

1. 1. 2. Dítě a jeho psychika

Komunikace prostřednictvím hudby předpokládá porozumění hudebnímu jazyku, hudebním vyjadřovacím prostředkům, zákonitostem hudebního sdělení. Dítě v mateřské škole může do této oblasti pouze nahlížet, ale co se tady naučí, mu jistě bude prospěšné i jinde a v jiných souvislostech.

K hudebním vyjadřovacím prostředkům patří – rytmus, metrum, tempo melodie, dynamika, fráze, výška tónu, barva tónu, instrumentace, harmonie, formální výstavba a jiné. Abychom mohli jednotlivé prostředky dobře identifikovat, je k tomu třeba tříbit sluch dětí.

/6: 6 /

a/ sluchové hry

Učíme se zde nejprve rozlišovat různé zvuky živé i neživé přírody. Sledujeme jejich kvalitu, intenzitu, počátek, konec, sílu, barvu, výšku. K lepšímu soustředění můžeme zavřít oči. Sluchové hry se velmi dobře spojují s rytmickou hrou. U dětí je rytmus jedna ze složek hudebnosti a nečiní jim velké potíže.

/6: 7 /

b/ rytmické hry

Jedná se o deklamaci textů dětských říkadel, pořekadel, přísloví, rozpočítadel, ale i rytmizaci písní. Rytmičké hry se velice často spojují s pohybem a přinášejí množství podnětů pro rozdělování pozornosti.

Nejsnazší je pro děti skandování, slabikování či rytmizování nějakého smysluplného textu. Velmi častým a frekventovaným prostředkem je tleskání, pleskání, dupání a luskání. Údery se mohou náhodně střídát, musíme si pamatovat pořadí /příklad – dup, dup, tlesk, tlesk /. Po zvládnutí jednotlivých pohybů můžeme přidávat na obtížnosti. Máme-li rytmické hudební nástroje, můžeme je využít při hře. Rytmizace pomáhá i rozvíjení fonemického sluchu.

/6: 7 /

c/ vokální činnosti

V mateřské škole řadíme mezi vokální činnosti hlavně zpěv písní a rozmanité popěvky. Tyto činnosti nám stimulují rozvoj slovní zásoby, vyjadřování a ovlivňují kultivovaný hlasový projev.

/6: 8 /

d/ Rozvoj paměti, pozornosti, představivosti, fantazie

Hudba je umění, které probíhá v čase. K dobrému zapamatování písničky je nezbytná pozornost a paměť. Pohotovou a aktuální paměť ze všeho nejvíce rozvíjí improvizací hry: Hry na ozvěnu, otázka a odpověď. Improvizovat lze k znějící hudbě pohybem v prostoru, nebo lze využít improvizování se zvonkohrou, xylofonem, bubny. Při tomto se opět uplatňují procesy zapamatování, vybavování, pozornosti, srovnání a jiné.

/6: 10 /

e/ Rozvoj tvořivosti

Tvořivost souvisí s improvizací, při používání hudebních nástrojů, při pohybu v prostoru, při hře s rytmem. Je to vlastně hra, při které objevujeme, kombinujeme a uvědomujeme si shody a kontrasty.

/6: 13 /

1. 1. 3. Dítě a ten druhý

Spolupráce a kooperace při rozmanitých činnostech je člověku vlastní. Hudba je obor lidské činnosti, při které předpokládáme součinnost aktérů. Kooperace je nezbytná při zpěvu celé skupiny, při instrumentálních doprovodech písniček i v hudebně – pohybových hrách dětí. Všichni musí dostat příležitost vyzkoušet si zpěv, hru, pohyb a tanec. Děti získávají pocit zodpovědnosti za kvalitu vlastního výkonu, tak jako celku. Vzniká a upevňuje se spolupráce a pocit sounáležitosti.

/6: 11 /

1. 1. 4. Dítě a společnost

a/ Poslech hudby

Děti by se měly naučit ohleduplnosti při poslechu, při sledování hudebníka. Neměly by rušit, bavit se, měly by umět pozorně naslouchat. Měli bychom dávat dětem dostatek možností k poslechu živé hudby, kde velice významnou roli hraje přímý kontakt s interpretem. Tato možnost dětem umožňuje být součástí děje. Seznamují se s hudebním uměním, písněmi, tradicemi, se základními dovednostmi. Vytvářejí si k nim kladný vztah.

/6: 12 /

b/ Tříbení vkusu

Při hrách s písní, které tříbí vkus dětí, má největší podíl úspěchu učitelka. Svým postojem, pochvalou, výkonem, který přijímá nebo odmítá. Také však výběrem písní, poslechových skladeb, svým zpěvem učitelky až k hodnocení hudebních projevů dětí. Nesmí ale zranit nebo vzít chuť dítěti do další činnosti.

/6: 13 /

1. 1. 5. Dítě a svět

Děti se setkávají s hudebními podněty na každém kroku. Je naším úkolem si tyto podněty uvědomovat a dále je obohacovat. Hudba usnadňuje přístup i k jiným oblastem lidského konání. Prostřednictvím hudebních činností a tradice se dítě seznámí s jinými kulturami, jazykem, hodnotami, přes zakotvení ve vlastní kultuře je provázeno cizími kulturami, je vedeno k toleranci

/ 6: 15 , 7 /

<i>Dítě a jeho tělo</i>	H
<i>Dítě a ten druhý</i>	U
<i>Dítě a jeho psychika</i>	D
<i>Dítě a společnost</i>	B
<i>Dítě a svět</i>	A

„Současná proměna mateřských i základních škol ukazuje na nezbytnost zacházet s hudbou programově, vědomě, odborně, citlivě, a přitom všem s láskou a s radostí. Přijmeme-li současné změny v našich školách jako výzvu, pak se nemusíme o hudbu bát.“

/citace – Mgr. Košťálová Vlasta, 7 /

1. 2. Hudební činnosti dětí předškolního věku

Hudební výchova je uskutečňována celým komplexem hudebních činností, z nichž pěvecké tvoří základ při rozvoji hudebnosti dítěte. Za nejdokonalejší nástroj, který je schopen obsahového i citového vývoje, můžeme považovat lidský hlas. Je však nástrojem velmi citlivým a lehce zranitelným.

1. 2. 1. Pěvecké činnosti

Hlas je tvořen hlasovými orgány. Méně si však uvědomujeme, jak tyto orgány v dětském věku vypadají a jak mohou fungovat. Dětský hrtan je jemný a má pružné

poddajné chrupavky. Dětský hlas je slabý ne proto, že dítě vydá málo síly a malý tlak na hlasivky. Jeho hlasivkové vazy se teprve vyvíjejí, má malé rezonanční dutiny a špatně ovládá dech. Naznačila jsem některé otázky, kterými se v hlasové výchově musíme zabývat, abychom vychovali dítě s dobrým hlasovým a i pěveckým projevem.

Základ hlasové výchovy je položen již v rodině. Zpívající matka si mnohdy neuvědomuje, jaký vklad dává dítěti tím, že k vyjadřování myšlenek a citu využije zpěv.

K osvojení pěveckých dovedností dochází zpočátku pouze nápodobou. Proto bychom se měli vyvarovat křiku ve společnosti dětí. Hlasovému projevu by tedy nemělo chybět citové zaujetí, správná výslovnost, dýchání, frázování, tedy vše, co dítě vidí, slyší a po dospělém opakuje.

Nesmíme opomenout vytvořit pro zpěv vhodné prostředí a dodržovat nejdůležitější hygienické zásady:

- Zpíváme v čistém a větraném prostředí.
- Zpíváme při optimální teplotě a vlhkosti vzduchu v místnosti i při pobytu venku.
- Místnost by měla mít dobrou akustiku. Toto velice ovlivňuje vlastní pocit dítěte při zpěvu.
- Zpívat bychom měli v přirozené hlasové poloze, nepřepínat hlasivky.
- Nezpíváme při velké tělesné námaze.
- Dodržujeme zásadu kratších pěveckých intervalů.

Neméně závažné je ověřování hlasových možností dítěte, především rozsahu a polohy. V průběhu šesti let se hlasový rozsah mění. V prvním roce se pohybuje v rozmezí dvou,

tří tónů ještě ne přesně fixovaných, v šestém roce se rozšíří na šest až osm tónů. Klesání spodního tónu hlasového rozsahu je způsobeno růstem hlasivek, zatímco k vyzpívání vyšších tónů je třeba více cviku, většího napětí hlasivek.

Důležitý je i výběr písňového materiálu, který může ovlivnit rozvoj pěveckého projevu dítěte. Záleží na rozsahu tónů, tónin a celkové obtížnosti písně.

Důležité je při hlasové výchově zaměřit se na správné návyky:

- Správný postoj při zpěvu – nacvičíme jej nejnázorněji nápodobou, a to jak vestoje, tak vsedě
- Zpěv polohlasem – nedopustit, aby děti zpívaly příliš hlasitě a aby se překřikovaly
- Zpěvní tón – nejdříve navodíme situaci, která je pro děti přirozená, a započneme zpívat písničku. Opustíme tóninu C-dur a začneme písně zpívat ve vyšší tónině F-dur, G-dur. Pro přesný zpěv je vhodné připojit doprovod na hudební nástroj.

/11: 7, 12: 13 /

Rozdělení do skupin podle náročnosti:

a/ První skupina – tvoří je nejjednodušší melodizace textů a písně v rozsahu 2 – 3 tónů. Zpívá ji většina tříletých dětí, nejčastěji v C-dur. Příklady písní: Chodí Pešek, Had leze z díry, Kolo mlýnský.

b/ Druhá skupina – co do obtížnosti téměř shodná s první. Písně a melodie se pohybují v rozsahu tří tónů, avšak melodika je posunuta k prvnímu stupni tóniny. Nemohou tedy zpívat v C-dur, je pro ně příliš nízko. Melodie proto transponujeme do vyšších poloh, nejčastěji E-dur, F-dur.

c/ *Třetí skupina* – řadíme písně 4 – 5 tónového rozsahu s jednoduchými melodickými postupy. Zpívají-li je děti 4 – 5 leté, není vhodné situovat je do C-dur, ale raději výše.

d/ *Čtvrtá skupina* – tvoří písně složitější a jsou určeny dětem vyspělejšími.

/11: 10 /

1. 2. 2. Instrumentální činnosti

Při činnosti s písní využíváme i dětskou instrumentální hru, která vychází z přirozené dětské touhy. Podporuje hudební rozvoj dítěte. Při deklamaci říkadel, zpěvu písní a pohybu uplatňujeme všechny možné znějící předměty.

Zvuk každého nástroje, předmětu může vzbudit u dítěte určitou představu, náladu. Dokáže také děti uklidnit, soustředit, naladit na určitou činnost. Při vyprávění příběhu, pohádky může umocnit estetický zážitek příběhu. Hudební nástroje můžeme využít i při cvičení. Chůze, běh, poskok jsou základní pohyby, které provází člověka celý život. Tyto základní pohyby jsou nemyslitelné bez jisté pravidelnosti, rytmičnosti, ale také ladnosti a kultivovanosti. Ve všech těchto směrech je rytmický a melodický nástroj skvělým průvodcem. Rozvoj smyslu pro rytmus a metrum je zvláště důležitou oblastí hudebních činností.

/11: 16 /

1. 2. 3. Poslechové činnosti

Neméně důležitým prostředkem pro rozvoj pěvecké činnosti dětí je poslech. Při poslechových činnostech si osvojují základní výrazové prostředky hudby. Rozvíjí

elementární hudební myšlení, základní poznatky o hudebních nástrojích a hudebních žánrech. Prohlubují si citové prožitky a uchovávají je v paměti. Poslechové činnosti pěstují u dětí dovednost soustředit se. Jde především o důslednější rozvíjení hudebního sluchu a jeho citlivosti, zdokonalování a prohlubování hudebního vnímání.

/11: 19 /

1. 2. 4. Hudebně pohybové činnosti

Předškolní děti vnímají a prožívají hudbu nejčastěji prostřednictvím pohybu. Zpočátku spontánně, po zvládnutí přiměřeně svému věku citlivě a kultivovaně. Pohybová složka předškolní hudebně pohybové výchovy obsahuje nejjednodušší pohyby: chůzi, poskoky, běh, lezení apod. Probouzí se při nich i taneční cítění, rozvíjí se představivost, fantazie a schopnost orientovat se v prostoru.

Nejjednodušším prvkem pohybu je spojení s rytmickým lidovým říkadlem, písní. Je nositelem nejen rytmu, ale také určité zvukové kvality, výrazu a navozuje určitou představu.

/8: 72 /

1. 3. Chodsko – osobnosti, píseň, hudba a tanec

1. 3. 1. Kraj Chodsko

Dnešní Chodsko se rozkládá v pohraniční oblasti při rozmezí Šumavy a Českého lesa v Západočeském kraji. Po stránce národopisné rozdělujeme dnešní Chodsko na vesnice horního Chodska a vesnice dolské, rozložené v širokém okolí Domažlic. Obyvatelé těchto nestejně velkých oblastí se odlišují temperamentem, krojem, variantami písní, tanečním stylem, způsobem zpěvu a intonací mluvy. Menší oblast horního Chodska

zahrnuje Postřekov, Díly, Klenčí a Chodov. Dolní Chodsko se rozkládá v širokém okruhu města Domažlic, od Luženic až ke Kdyni a Osvračínu. Vzhledem k Postřekovským jsou dolští lidé povahy klidnější, avšak stejně tvrdošijné jako ti nahoře pod Haltravou.

/4: 3 /

Svébytnost chodské lidové kultury byla dána především vysunutou polohou kraje, vzdáleností od politického a kulturního centra země, sousedstvím cizího kulturního prostředí a také geografickým rázem území.

V chodské písni, hudbě a tanci se ozývají mnohé společné tóny domácích a sousedních lidových kultur, leč právě v této oblasti nacházíme na Chodsku nejvíce svérázného, osobitého.

Chodská historie, kouzlo krajiny, dalekých rozhledů, tajemnost lesů, malebnost jeho krajů, staveb i svéráznost lidového umění a hlavně hudba a zpěv promluví k srdci každého člověka.

/1: 635 /

„Vše je zde vzájemně spjato a navazuje na sebe v určitém souladu. Je zde prostě krásně od jara do zimy a každý kdo na Chodsku byl a poznal blíže jeho čistý, nenáročný půvab, vždy se rád do něj vrací.“

/citace: Jindřich Jindřich, 11: 3 /

1. 3. 2. Osobnosti Chodska – sběratelé chodské písně

Mezi největší zapisovatele chodské lidové písně patří Jindřich Šimon Baar, Ludvík Kuba a Jindřich Jindřich. Mezi další méně výrazné, ale důležité patří K. J. Erben – 70 textů písní, Oldřich Švajner – 300 textů, Čeněk Holas – 160 textů, Otakar Zich – přes 1000 textů písní. Při činnosti s dětmi si můžeme připomenout tyto osobnosti nejenom

životopisnými údaji, ale i návštěvou muzeí, četbou pohádek či ukázkou sesbíraných zpěvníků. Děti tak získají povědomí o tom, že naše lidová písnička je poklad, který stojí za to chránit. Využívám chodských písní k motivačním činnostem, ke hrám, k výchovně vzdělávacím procesům. Soustředím se na správný výběr písní právě z těchto dochovaných zpěvníků.

/2: 98 /

Jindřich Šimon Baar /7. 2. 1869 – 24. 10. 1925 /

Patří k předním představitelům české realistické prózy. Je také jediným členem Katolické moderny, který svým dílem přežil nejen ji samu, ale i svou dobu, a stal se trvalou součástí českého krásného písemnictví. Baar se narodil a žil v Klenčí pod Čerchovem. Jako kněz chodil mezi lid, sbíral písně, zvyky a pověry, zapisoval si i drobná prozaická vyprávění, zaznamenával lidová rčení a přísloví, charakteristická slova, všímal si jazyka a jeho stavu. A tak se rodila Baarova sbírka chodských písní, postupně doplňována a rozšiřovaná, takže se odhaduje asi na 1400 písní. Svým rozsahem patří k největším sbírkám chodských písní. Chybí jí však melodie, neboť Baar, jemuž chybělo hlubší hudební vzdělání, melodie zapisovat nemohl. Jeho tvorba, ať jde o jeho část beletristickou či o část národopisnou a folkloristickou, tvoří jednotu, jejímž spojovacím a pevným článkem je láska k rodnému Chodsku.

/3: 7 /

Ludvík Kuba /16. 4. 1863 – 1956 /

Na svých sběratelských cestách poznával zpěvní příležitosti a prostředí všude tam, kde lidová píseň žila plným životem. Na Chodsku poznal tzv. malou selskou muziku, která doprovázela lidový zpěv a tanec. Nejvíce písní zapsal v Postřekově /103 / a v Luženicích /73 /. Zapsaných písní uvádí Kuba 502. Ovšem nepočítá v to další texty na stejný nápěv či varianty s nepatrnými odchylkami. Kubovy unikátní partitury

chodské lidové muziky jsou základními prameny pro poznání české lidové hudby. Třebaže pozdější sběratelé, jako byli například Otakar Zich, Čeněk Holas a zejména Jindřich Jindřich, obohatili pramenný fond tohoto kraje dalšími rozsáhlými sběry, zůstává pro nás Kubova sbírka základním a nanejvýš cenným materiálem chodského lidového zpěvu a hudby.

/10: 5 /

Jindřich Jindřich /5. 3. 1876 – 23. 10. 1967 /

„Chodský kraj pod Čerchovem.... Bílé mraky, modré nebe a útulné vesnice s čistými chalupami. Před nimi zahrádky a na nich květy písniček. Chtělo to jenom, aby se pro ně někdo shýbl a zvedl. Mohl to udělat kdokoliv, ale nejvíce Mistr Jindřich Jindřich.“
/citace: Zdeněk Bláha, 5: 7 /

Za první světové války se Jindřich vydává se svým starším kamarádem J. Š, Baarem po chodských vesnicích a zapisují lidové písně. Později se zaměřuje i na kroje, keramiku, malované obrázky na skle, truhly, halmárky a také lidovou slovesnost, nerozlučně spjatou s dudáckou písní, muzikou a tancem. Chodský zpěvník, který vydává teprve v roce 1926, obsahuje písně psané v důsledně čisté chodské bulačině. Najdeme zde i „chodskou hymnu“, Baarovu a Jindřichovu Bulačinu. V jeho zápiscích se nahromadily nejen četné doplňky a písňové varianty, ale i další originální zápisy. A tak v roce 1955 vydává poslední osmý díl zpěvníku. Je nutné podotknout, že Jindřichův niterný vztah k bulačině pronikl i do sebraných písní, jejichž texty idealizoval starobyklým nářečím.

/5: 5 /

1. 3. 3. Chodská píseň

Písně provázely chodského člověka po celý život. Zpívalo se vždy a všude. Při každé

práci doma, na poli, při řemesle, svatbách, o pouti a posvícení, masopustě a nejvíce ovšem při muzice v hospodách. Zpěv byl lidem potřebou.

Chodské písně opěvují lásku, krásu, mladost, stáří, přírodu, živnosti, různé stavy, doby časové.

Písně jsou svatební, vojenské, společenské, pijácké, žertovné, satirické. Převládá *lyrika*, jen malý počet písní je *epický* /balady, romance /.

Písně – nápěvy i texty obsahují nejrozmanitější nálady. Od duchovní, vážné, filosofické, teskné, často velmi jemné a poetické až k tanečním, bujným, drsným a rozpustile veselým. Mnohé písně jsou velmi rázovité, buď nápěvem, textem nebo obojím. Písní pomalých, vážných, smutných je na Chodsku méně, protože se nehodí k tanci. Není žádnou zvláštností, že i smutné písně se zpívají a hrají k tanci vesele a rychle. /Příloha č. 1 / V chodských písních převládá živost, veselost, radost. Jsou složeny skoro všechny ve tvrdé durové tónině, písní v měkké mollové je velice málo.

Pravidelně má každá slabika 1 tón. Ale nástrojová hudba mnohdy působí zpět na zpěváka, a on napodobí úryvky hudebníků. Tím způsobem vznikají chody 2 tónů na 1 slabiku. Také na mnohých místech u písně spojují jednotlivé tóny, zvláště větší skoky, a užívají *melodických ozdob, přírazů, odrazů, prolamování*.

Zcela přesného ohraničení písní není. Mnoho písní stejných, nebo s menšími či většími změnami nápěvů a textů se zpívá i v jiných krajích.

/2: 91 /

1. 3. 3. 1. Metody nácviku písně

Píseň je elementárním hudebním dílem, kterého se dítě v předškolním věku zmocňuje zásadně nápodobou. V nejmladší věkové skupině je činnost s písní kolektivní hrou. Dítě je stále motivováno k opakování celku i částí. Velkou oporou je zde hlas

učitelky. Ten je v tomto období nejvýznamnější. Stavíme jej před doprovodný hudební nástroj.

Zcela přirozeně většina písní pro nejmenší děti je doprovázena pohybem, z důvodu nejlépejšího naučení písně. Zásadně neoddelujeme text od melodie, neboť děti chápou píseň komplexně. Pro specifické nářečí Chodska text písně vždy vysvětlím a s dětmi rozeberu /Jindřich, J. *Chodský slovník*. Plzeň: Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, 2007. 383 s. ISBN 978-80-86944-17-3 /. Důležitá je motivační činnost s písní, která by měla přinášet různé obměny písně:

- Zpíváme silně, slabě, rychleji, pomaleji.
- Využijme obrázků, maňásků, mikropříběhů.
- Vytváříme různé – pohybové – obměny.
- Poslechneme si, jak zazpívá píseň paní učitelka, hudební nástroj.

Postupně se stává pěvecký projev dětí plynulejší, intonačně a rytmicky přesnější. Stále více využíváme při zpěvu hudebních nástrojů a poskytujeme dětem příležitost uplatnit svoji samostatnost při skupinovém i sólovém zpěvu.

Z nejběžnějších metod osvojování písně uvádím:

- Návčik současně s pohybem.
- Po částech například formou hry na ozvěnu.
- Opakování částí a celku v mikropříběhu.
- Ve skupinách formou dialogu /na otázku a odpověď /.
- Formou hry s motivy rytmickými nebo melodickými.
- S pomocí kresby, malby, výtvarných činností.

Osvojování písňe můžeme doplnit řadou aktivizačních činností:

- Hra na tělo /vyjadřujeme rytmus, metrum, takt /
- Hra na dětské hudební nástroje /rytmus, metrum, takt /
- Hra na ztracenou melodii /děti píseň již dobře znají /
- Zpívání různé slabiky
- Vytváření pásma písni
- Hra na ukazovanou

Není možné vytvořit jednotné schéma, podle něhož bychom mohli učit všem písni. Je třeba vycházet z konkrétních situací a z konkrétních písni. Některá je inspirující svým textem, jiná rytmem, melodií.

Zásady pro práci s písni:

a/ Nácvič písňe provádíme nejčastěji s oporou o hlas učitelky, později s pomocí hudebního nástroje.

b/ Střídáme zpěv kolektivní, skupinový a sólový. Vytváříme radostnou atmosféru, která je pro kolektivní zpívání typická. Soustředíme se i na individuální zpěv dětí, abychom sledovali intonační čistotu, technické a výrazové zvládnutí písňe.

c/ Probouzíme radostnou tvořivou atmosféru, která aktivizuje dětskou pozornost a provokuje k hudebnímu myšlení.

d/ Snažíme se, abychom děti naučili část písňe hned napoprvé. V krátkých intervalech se k ní vracíme v průběhu celého dne.

e/ Před každým zpěvem je třeba pomocí hudebního nástroje určit tóninu a během písně ji neměnit. Každá změna zpomaluje proces učení.

f/ Začátek zpěvu je třeba udat gestem nebo předehrout na hudební nástroj.

Písně bývaly zpívány v podřečí chodském = buláckém. Dnešní generace míchají bulačinu se spisovnou řečí.

/11: 12 /

Melodie – velmi často vyvěrá z ducha hudebních nástrojů na Chodsku oblíbených – dudy, housle, klarinet. Charakteristickým znakem u některých chodských písní bývá, že v závěrech melodie stoupne, ač bychom čekali u tečky klesnutí. Ve společnosti se zpívají písně dvojhlasně, trojhlasně.

Textů různých písní je mnohem více než nápěvů. V rozměrech textů chodských písní je často nepravidelnost. Deklamace u původní prvé sloky je z pravidla dobrá. Další texty, zvláště později vzniklé na týž nápěv, nebývají vždy bez chyby v deklamaci.

/2: 93 /

1. 3. 3. 2. Chodští zpěváci a zpěvačky

Jak už jsem uvedla v části pěvecké činnosti, děti v tomto období si osvojují výrazové prostředky hudby i prostřednictvím poslechových činností.

Chodsko oplývá mnoha nezapomenutelnými hlasy zpěváků a zpěvaček, kteří často rozeznávají tento i jiný kraj. Nemohu zde jmenovat všechny, které bych chtěla. Je jich hodně. Někteří již nejsou mezi námi, ale zůstávají v našich písničkách. Chtěla bych jmenovat alespoň ty, mému srdci nejbližší. Využívám při své práci s dětmi zpěv chodských písní, reprodukovanou hudbu i návštěvy našich interpretů.

Marie Freiová a Jana Hojdová /sestry Kuželkovy z Klenčí pod Čerchovem /

Ve 2. polovině 50. let vytvořily pod dohledem dědečka Josefa /učitel hudby, varhaník, zpěvák, kapelník postřekovské dechovky, bez problémů zvládající i chodský hudební folkór / a tatínka Jana /působil jako klarinetista v postřekovské dudácké muzice, později varhaník / duo, jehož intonačně čistý a příjemně znějící dvojhlas nemá na Chodsku obdobu. Klenečské sestry patří k nejlepším a nejvyzrálejším chodským zpěvačkám a jejich písně vskutku rezonují krajem, v němž žijí. Regionální vlivy přetahují ve vlastní, zcela osobitý a nezaměnitelný interpretační styl. Ano, jejich písně a zpívání nezní úplně starosvětsky, ale nadčasově, jako by chtěly naši současnost osvěžit dechem dávných příběhů, jež jsou v písních obsaženy.

I ony vedly svých šest dětí ke zpěvu, takže dnes můžeme hovořit o další generaci dobrých klenečských zpěvaček – Lence Kinclové, Martině Moryskové, Ivaně Melicharové, Ireně Honzíkové a Lídě Benešové. A také o jejich sourozenci Petru Freiovi.

/ 1: 646, 5: 58 /

Oldřich Heindl a Albert Švec

V Klenčí, městečku s bohatou minulostí, vzniklo ve 2. polovině 50. let 20. století i velmi dobré mužské pěvecké duo. Zejména trochu mečivý tenor Heindla je typický pro vesnické zpěváky z Domažlicka.

Oldřich Heindl s Albertem Švecem tvořili vzácně sezpívanou dvojici. Při vystoupeních stačil letmý pohled, přešlápnutí, ukázání rukou a ten druhý hned věděl, že měl zvolnit, přidat, prolamovat melodii a já nevím, co ještě. Dnes už bohužel jejich písně nezaznějí, v jejich tak osobitém a živém podání. Snad pouze v Plzeňském rozhlase, kde spolu se sestrami Kuželkovými často natáčeli, nebo na CD nosičích.

/ 1: 646, 5: 61 /

1. 3. 4. Chodská instrumentální hudba

Poznává-li dítě poprvé skladbu, není schopné vnímat všechny aspekty najednou. Z tohoto důvodu volíme tu, ve které vždy převládá nějaký prvek. Pokud bychom to neučinili, mohlo by dojít k dezorientaci a ztrátě souvislosti. Samozřejmě nesmíme opomenout vhodnou motivaci a tou je právě chodská hudba.

Oblíbeným nástrojem při doprovázení zpěvu byly a jsou *dudy*. Ladění dud bylo do Es dur. Poloha písní v Es dur často není hlasům příliš příznivá, proto dudy hrají buď se zpěvákem první hlas, ovšem hojně opředěný a zdobený různými kudrlinkami, nebo hraje druhý hlas ke zpěvu, též hojně okrášlený.

Nejoblíbenější a vskutku rozkošnou hudbou na Chodsku je spojení 3 nástrojů – *dud*, *klarinetu* a *houslí* tzv. *selská muzika*.

a/ Klarinetista /*piskač* / - píská melodii skoro vždy melodii nejvýše /o oktávu výše než dudy /. Zdobí ji rychlým opakováním téhož tónu, vedlejšími tóny a ozdobami. Klarinet je laděn do Es.

b/ Houslista /*houdek* / - doprovází nápěv v terciích, sextách, rozložených harmonických tónech a v různých intervalech

c/ Dudák /*puklař* / - bez ustání hučí a opakuje dominantu, tóny zpestruje přírazy, skupinkami, nátryly, nárazy, trylky a rychlým opakováním téhož delšího tónu.

Ladění nástrojů je velice vysoké – Es dur. Muzikanti často přidávají písně hudebně zajímavé a vtipné „*dohrávky*“, které obvykle vyrůstají z melodických a rytmických motivů písně.

Dudy, klarinet a housle jsou velmi čilé, pohyblivé nástroje. Nápěv bohatě a krásně oplétají. Tak vznikají hudební variace selské muziky, jenž bývají melodicky i rytmicky velmi umělé, bohaté, často skvělé.

/ 2: 95 /

Nástrojová hra podporuje smysl pro stavbu jednoduché hudební skladby. Cit pro pravidelné uspořádání hudebních myšlenek je důležitý při všech tvořivých činnostech dětí a hlavně v tanečních formách. Nástrojová hra je pro děti technicky nenáročná, vyplývá zcela přirozeně ze hry na tělo. Děti si vytváří vlastní rytmické doprovody, poněvadž dítěti má instrumentální hra přinášet radost a nikoli pocit, že něco neumí, že je něco nad jeho síly. Hrajeme citlivě a snažíme se, aby hra nepřehlušila zpěv dětí.

/11: 18 /

1. 3. 5. Chodský tanec

Tělesný pohyb je vývojově danou přirozenou potřebou dětí, kterou je doslova podmíněno jejich tělesné, intelektové a citové zrání. Nejjednodušším prvkem pohybu je spojení s rytmickým lidovým říkadlem, písní. Je nositelem nejen rytmu, ale také určité zvukové kvality, výrazu a navozuje určitou představu. Dětské a lidové taneční hry nám naplno otevírají prostor k hudebnímu rozvoji dětí i jejich lidskému zrání. Jsou nejoblíbenější dětskou hudebně pohybovou formou, vycházející z české hudební tradice. Zejména lidové písně svým bohatstvím hudebního i slovesného materiálu vybízejí k rozmanitým aktivitám múzické povahy, jež ostatně k těmto písním vždy přirozeně patřily a dosud patří. Právě u lidových i dětských písní si můžeme všimnout výrazného rytmického či tempového impulzu, který iniciuje spontánní pohybovou akci interpretů, často i posluchačů.

/8: 71, 11: 71 /

Většina chodských písní se tančí. Tančí se všude a při každé příležitosti. Nejoblíbenějším tancem na Chodsku je „*Do kolečka*“. Tanečník s tanečnicí se postaví proti sobě, chytí se oběma rukama kolem pasu, krku, nebo mají obyčejné taneční držení. Potom oba přešlapují s nohy na nohu, podupávají v tanečním rytmu a točí se velmi rychle stále na jednom místě do kola. Obsáhlou vědeckou studii „*Píseň a tanec do kolečka na Chodsku*“ napsal prof. Dr. Otakar Zich a uveřejnil v „*Čes. Lidu*“ /ročník 15. - 19. /.

V novější době se tančí hojně tanec volnějšího pohybu „*vokolo*“. Tanečníci se otáčejí ne na jednom místě, ale při tanci postupují kolem místnosti. I v mateřské škole lze zařadit jednoduchý tanec tohoto typu.

/2: 97 /

1. 3. 6. Dětské soubory z Chodska

Dnešní pojetí školských institucí tkví v provázanosti rámcových vzdělávacích programů aplikovaných na naše podmínky. Spolupráce mezi mateřskou, základní a uměleckou školou je tedy důležitá pro komplexní vývoj osobnosti dítěte. K rozvoji potenciálu nám mohou pomoci i kroužky, volnočasové organizace. Vkládáme do našich dětí touhy, přání, morální hodnoty naší společnosti. Právě dětské národopisné soubory nám mohou pomoci zachovat tradice chodské písně, hudby a kraje.

Dětský národopisný soubor Mráček

Dětský soubor Mráček byl založen v roce 1989. Vznikl z nouze o tanečnický ve velkém souboru. Název vymyslela Helena Kohoutová. Při svém programu předvádí lidové obyčeje dolního Chodska, jejichž náměty čerpá v rámci zachování autentičnosti z terénu a ze zpěvníků Jindřicha Jindřicha.

Soubor příležitostně vystupuje na různých akcích, každoročně tančí a zpívá na Chodské hyjtě v Mrákově a na Chodských slavnostech v Domažlicích. O vánocích zpívají vánoční koledy v penzionech ve Kdyni a Domažlicích. V tomto roce dostali pozvání na Mezinárodní dudácký festival do Strakonice.

Soubor má svoji dudáckou muziku „Buláci“ ve složení: Es klarinet – Daniel Dřímál, B klarinet – Josef Jarábek, dvoje dudy – Marek Budka a Luboš Pitter, dvoje housle – Baruška Balounová a Martin Majer, basa – Milan Franěk. Sólisté souboru – Marta

Růžková / v Mráčku od svých 4 let, sólově zpívá a tancuje / a Anežka Bayerová /v Mráčku od svých 3 let, sólově zpívá a tancuje /.

/příloha č. 2. – ukázka dětského pásma národopisného souboru Mráček /

Dětský národopisný soubor Postřekov

Folklorní práce s dětmi v Postřekově má velkou tradici. Už v roce 1949 vedl zdejší folkloristický kroužek řídící školy. Od roku 2000 má soubor vlastní malou selskou muziku a dnes tancuje v souboru na třicet dětí. Jejich věkový průměr je asi osm let. Výrazné dětské osobnosti s sólovým zpěvu zatím nemají.

Dětský národopisný soubor ZUŠ Domažlice

V současné době pracují v ZUŠ dva folklorní soubory, věkově starší Chasnická dudácká muzika / věk dětí: 8 – 18 let / a Malá dětská dudácká muzika s taneční skupinou /věk dětí: 2,5 – 7 let/. Celkem čítají na sedmdesát dětí. Jejich pásma vycházejí z lidových zvyků Chodska a většinou se v nich vyskytuje prvek spojený s ročním obdobím. Nová pásma nacvičují většinou 1 rok. Soubor vede ředitelka domažlické ZUŠ Jiřina Holoubková.

Tento soubor vychoval celou řadu sólistů, kteří úspěšně reprezentují ZUŠ na různých okresních i celostátních soutěžích.

Starší dětské sólisté – Jaroslav Dolejš, Josef Štefan, duo Eliška Morysková a Václav Dufek. *Mladší dětské sólisté* – Jakub Ošmera, Hynek Hradecký, Anna Černá

Dětský národopisný soubor Drndálek

Národopisný soubor Drndálek z Klenčí pod Čerchovem je nejmladším dětským

souborem na Chodsku. Letos na podzim oslavil sedmý rok svého trvání. Jeho název vymyslel klenečský zpěvák Albert Švec. Tančí a zpívá zde pětadvacet dětí. Dnes již má i svoji malou selskou muziku.

Dětský národopisný soubor Haltravánek

/Dnes již bohužel neexistuje. Zmiňuji ho z důvodu mého působení v souboru a ke stále příjemné vzpomínce. /

Název vznikl podle pohoří Haltrava, které se rozprostírá nad Klenčím jako součást Českého lesa. Vymyslely ho lidové zpěvačky a zakladatelky tohoto souboru Marie Freiová a Jana Hojdová.

V roce 1974 položili základ jeho vytvoření Martina Hojdová a Petr Frei, osmiletí, kteří se začali učit hrát na dudy v Domažlicích v ZUŠ u pana učitele Jiřího Konrádyho. Zanedlouho s ním začali vystupovat. K nim se přidali jejich sourozenci Irena a Ivana Hojdovy, Lenka a Lída Freiovy.

K těmto dětem se postupně přidávali další, jejich spolužáci, a velký folklórní dětský soubor Haltravánek byl na světě. Během 10 let narostl do 3 oddělení ve třech věkových kategoriích, s počtem 72 dětí. Soubor si získal velkou oblibu. Vystupoval na místních okresních i celostátních folklórních festivalech, dokonce se i několikrát předvedl v cizině, natáčel v rozhlasu a televizi.

Autorky zvykových pásem z Chodska, písňových i tanečních celků, současně i vedoucí byly již jmenované Marie Freiová a Jana Hojdová /učitelky MŠ a ZŠ /.

Příklady zvykových pásem, ve kterých zpracovávaly zvyky na Chodsku v různých ročních obdobích:

„Jaro už je tu“

„Líto, líto, líto, kdes tak dluho bulo“

„Kdy je zima mráz“

Jak děti přibývaly nebo dospívaly, tvořily autorky nová pásma:

- Pro malá děvčata – *„Hajij, nynnij, má panyňko“*
- Pro starší – *„Hu panskýho dvora“*

/Příloha č. 3. – část scénáře dětského pořadu Chodských slavností/

Sólisté, zakladatelé souboru, sourozenci Freiovi a Hojdovi vystupují při různých folklórních příležitostech stále, dokonce již sami vytvořili různá hudební seskupení. Nejznámější kapelou je Chodská vlna.

1. 4. Popularizace chodské písně

Kapel, které do moderní podoby upravují moravský folklór jsou desítky. Tradice slovácké, valašské, hanácké přetrvávají. Vždyť na Moravě se dodnes folklór dochoval v mnohem živější podobě než v Čechách. Přece tradice nepřetrvávají pouze na jižní Moravě, ale také v malém a chudém regionu, kterým je Chodsko. Kraj opředěný svojí originalitou nejen v hudbě nebo v nářečí, ale třeba i v počtu žen v krojích na nedělní mši. A tak není divu, že i na Chodsku vznikla kapela, která obléká místní lidové písně do nového kabátu a s úspěchem je hraje i mimo hranice svého regionu – Chodská vlna.

Důvodem vzniku Chodské vlny byla tedy snaha o zpřístupnění chodské lidové písně širšímu publiku a zároveň poukázání na jeho dosud živé a spontánní provozování na Domažlicku. Chodská vlna se snaží o zviditelnění tak na inspiraci bohatý a živý kraj, jakým Chodsko je.

Kapela, jejíž samotní členové charakterizují svoji tvorbu jako dudáckej bigbít, vznikla v roce 2001. Jejich repertoár vychází z textů a nápěvů chodských písní ze zpěvníků sebraných na přelomu 19. a 20. století. Všichni členové kapely mají za sebou dlouholetou hudební praxi. Většina z nich aktivně účinkuje v různých folklorních souborech.

Složení kapely

Richard Vísner /sólo dudy /

Kamil Jindřich /bicí, zpěv /

Pepa Kuneš /zobcová flétna, klarinet, zpěv /

Petr Steidl /basa /

Pavel Morysek /kytary, zpěv /

Martina Morysková /zpěv, klávesy, druhé dudy /

Irena Honzíková /zpěv /

Chodská vlna se představila hned dvakrát v USA – Washingtonu. Byla nejvýraznější složkou programu Dne otevřených dveří na českém velvyslanectví, které během několika hodin navštívilo 2500 návštěvníků. Poté hrála celé dopoledne v Bohemia Beer Garden, ve vyhlášené zahradní restauraci v New Yorku. O vystoupení skupiny při jejím dalším americkém turné už projevili zájem z několika míst, například z Českého a slovenského muzea v Cedar Rapids či z kulturního centra v Annapolis /Maryland /.

Žijeme v době, kdy sílí trend spojit černošskou rytmiku, šamanský hrdelní zpěv ze Sibíře a různé jiné rytmy. Chodská vlna se snaží kombinovat výhradně regionální

folklórní materiál a starosvětské bigbítové zpracování, které je průzračné, silné a pobaví.

„Chodská vlna je dalším důkazem toho, že folklór nepatří jen do muzeí a archivu, ale že žije a přetváří se.“

/www. chodskavlna.cz., citace recenze: Jiří moravský Brabec /

Jejich pojetí lidové muziky v moderním stylu je dnešním dětem velmi blízké. Písně, většinou 2/4 tempu, rozvíjí přirozenou formou temperamentní pohyb dítěte. Také vede děti ke schopnosti poznávat znění hudebních nástrojů lidové muziky a nastoupení nástrojů ve složení bigbítové kapely, zároveň citlivě spojuje lidové a moderní. Děti většinou reagují na tuto hudbu spontánně, melodii si velmi rychle, nenásilnou formou osvojují.

2. Praktická část

V teoretické části mé bakalářské práce jsem se snažila o vysvětlení a začlenění pohybových dovedností, hudby a zpěvu do rámcového vzdělávacího programu. Jak jsem uvedla, hudba prostupuje všemi částmi a podle mého názoru, se výrazně podílí na výchovně vzdělávací činnosti s dětmi předškolního věku. Soustředila jsem se na chodskou lidovou hudbu a píseň. Přiblížila jsem lidové zvyky, tanec i tradice zdejšího kraje. Napsala jsem, že písně provázely chodského člověka po celý život – od kolébky do hrobu. Zpěv byl lidu potřebou. Zpěvem lid toužil, tesknil i veselil se. Písně mohou poskytnout námět a motivaci k další činnosti s dětmi. Pod každou písničkou si představuji různé nápady a možnosti. Lidové písně znamenají nesmírné bohatství Chodska. Učit děti milovat a zpívat je, znamená vštěpovat jim lásku k rodnému kraji. Touto cestou jsem se vydala a chtěla bych v ní pokračovat vytvořením školního vzdělávacího programu, jehož hlavním tématem je chodská lidová píseň.

2. 1. Školní vzdělávací program

„Když se nám narodí písnička,

Nejdříve si protře oči,

udělá krůček, potom dva a pak si povyskočí.

Pozdraví zem a sluníčko

a už si světem letí.

Zastav se u nás, písničko!

Chtějí tě zpívat děti!“

/Žák Pavel /

* Všechny názvy a texty chodských písní ve školním vzdělávacím programu jsou označeny kurzívou

„VÍTÁME TĚ, HU NÁS, PÍSNIČKO“

- 2. 1. 1. Téma: **Šlapu si to do školky**
- 2. 1. 2. Téma: **Když uzrává podzim**
- 2. 1. 3. Téma: **Přijela pout'**
- 2. 1. 4. Téma: **Štípkové, kvítkové, voblíkyjte se**
- 2. 1. 5. Téma: **Zimní olympiáda**
- 2. 1. 6. Téma: **Masopust a muzikanti**
- 2. 1. 7. Téma: **Jak to vlastně bylo**
- 2. 1. 8. Téma: **Řemesla**
- 2. 1. 9. Téma: **Sluníčko vstávej**
- 2. 1. 10. Téma: **Letem světem**

Vzdělávací oblasti prezentované barevnými notami:

- Dítě a ten druhý /červená notička /
- Dítě a jeho psychika /žlutá notička /
- Dítě a jeho tělo /modrá notička /
- Dítě a společnost /zelená notička /
- Dítě a svět /hnědá notička /

Témata se navzájem prolínají a propojují s plánováním. Vzájemně na sebe navazují. Mohou být pedagogem zvolena jen v jednotlivých částech podle přání a zájmu dětí.

Možná nabídka chodských písní je pouze orientační, vše záleží na výběru pedagoga a dětí. Témata zůstávají otevřená k dalšímu rozpracování při sestavování vzdělávací nabídky dětem. Přihlížíme k rámcovým cílům, k přání dětí a k evaluačním závěrům pedagoga i dětí.

2. 1. 1. Téma: Šlapu si to do školky

Jedna, dva, tři, čtyři, pět, už se těším, jsem tu hned.

Ahoj školko! Jsme tu rádi, vždyť jsme všichni kamarádi.

Chodská píseň: *Jedna, dva, tři, čtyři, pět* /příloha č. 4 /

Já dycky hop, hop, hop /příloha č. 5 /

Hlavní záměry: Vnímat a rozvíjet poznatky o hodnotách přátelství, o chování kamarádů k sobě navzájem. Posilovat osobnost dítěte, jeho prosocionální postoje k ostatním dětem, k ostatním dospělým v mateřské škole. Stanovením a domluvou s dětmi vytvořit pravidla ve třídě, která přispívají k lepší adaptaci na nové prostředí. Začlenit rodiče do provozu školy. Z prožívání činností a her během celého dne navozovat radostné pocity dítěte za života v mateřské škole.

Směřujeme ke kompetencím:

Respektovat pravidla, spolupracovat

Odloučit se od blízkých a projevovat své pocity

Zvládnout pohybové dovednosti, umět zacházet
s předměty denní potřeby

Spolupracovat, respektovat pravidla

Orientovat se bezpečně ve známém
prostředí, umět se přizpůsobit změnám

Činnosti: poslech a zpěv jednoduché písně, říkadla s pohybem, vycházky do přírody, školní hřiště, rozhovor, kontaktní hry, hudebně – pohybové hry, pohybové hry, spontánní hry, pozorování, výtvarné činnosti, cvičení

2. 1. 2. Téma: Když uzrává podzim

*Koulelo se, koulelo, červený jablíčko, komu ty se dostaneš má zlatá Hančičko?
Komu bych se dostala, než Pepíčku tobě, ty si hezkyj já taky, šikneme se k sobě. A kam se dokutálí naše jablíčko?*

Chodská píseň: *Čtyry koně ve dvoře* /příloha č. 6 /

Nic nedbám jen když mám /příloha č. 7 /

Hlavní záměry: Seznámit děti se základními a dostupnými druhy ovoce a zeleniny. Intuitivní rozlišení ovoce a zeleniny na jednotlivých druzích. Rozvíjení smyslového poznání, chápání významu konzumace ovoce a zeleniny pro naše zdraví, rozvíjet zručnost a fantazii při tvorbě z přírodnin a plodin. Vnímat hlavní znaky a změny v přírodě. Rozvíjet poznatky o pracovních činnostech na poli, zahradě. Zdokonalovat výslovnost, jemnou motoriku a hudební dovednosti dětí.

Směřujeme ke kompetencím:

	Osvojit si poznatky o světě přírody
	Spolupracovat a respektovat
	Rozvíjet zručnost, jemnou a hrubou motoriku, chápat a znát význam a přínos konzumace ovoce a zeleniny
	Znát a pojmenovat základní druhy ovoce a zeleniny, rozvíjet správnou výslovnost, rozvíjet cit pro rytmus a hudbu
	Spolupracovat a respektovat

Činnosti: Tvoření z přírodnin a plodů podzimu, příprava z ovoce a zeleniny /saláty, kompoty, sušené ovoce /, příprava čaje, návštěva školní kuchyně, vycházky do okolí /pozorování práce na poli a zahradách /, deklamace říkadel a básní, rytmizace, melodizace, zpěv písní s pohybem, hádanky, grafomotorická cvičení s tužkou, prstové a temperové barvy – podzimní čarování

Tvořivé odpoledne s rodiči – téma Hellowen

2. 1. 3. Téma: Přijela pout'

Muj zlatyj Honzíčku, kam si dal kytičku, co sem ti vo naší pouti dala? Trhal sem vořechy spadla mi do řeky, nešťastná kytička huplavala. Nebuď smutný Honzíčku, my ti kytičku pomůžeme najít. Víš co, my tě jí vyrobíme, a ty nás potom tu pěknou písničku naučíš zpívat, hrát i tancovat.

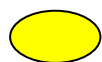
Chodská píseň: *Koulelo se koulelo*

Můj zlatyj Honzíčku

Já ráda miluju takovýho chlapce /příloha č. 1 /

Hlavní záměry: Vytvořit pohodové prostředí. Seznámit děti s tradicemi a zvyky související s poutí v Klenčí. Rozvíjení estetických, hudebních, pohybových, rytmických a poslechových činností.

Směřujeme ke kompetencím:

Rozvíjet hudební dovednosti

Chovat se citlivě a ohleduplně

Koordinovat pohyb s hudbou, rozvíjet jemnou motoriku
zacházet s jednoduchými hudebními nástroji

Rozvíjet hudební dovednosti, zacházet
s jednoduchými hudebními nástroji

Osvojit si elementární
poznatky

Činnosti: Rytmizace a melodizace, zpívání, naslouchání, instrumentální činnosti, pohybové dovednosti. Skládání z papíru, trhání a lepení – chodský koláč. Návštěva klenečského kostela spojené s vyprávěním místního faráře. Četba z knih J. Š. Baara – Chodské pohádky.

2. 1. 4. Téma: Štípkové, kvítkové, voblíkyjte se

Bude zima mráz, slyším divnyj hlas. Ptáci v půvětří zpívají, pastuškové tak trúbějí.

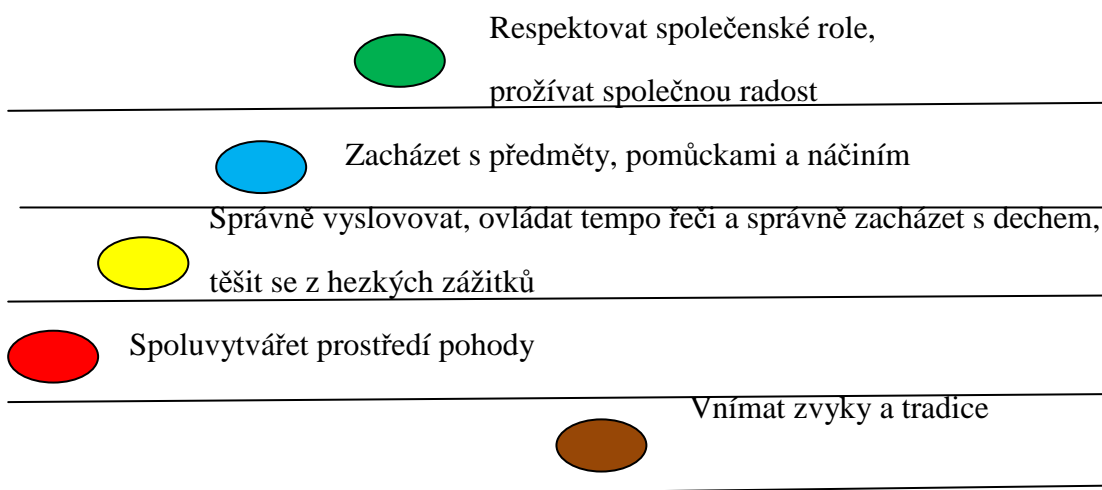
Co to novýho, neslýchanýho. Děti, také slyšíte mráz, jak nám klepe na okýnko? Pojd'te, pustíme ho k nám.

Chodská píseň: *Bude zima mráz* /příloha č. 8 /

Koledy v úpravě chodského regionu

Hlavní záměry: Vytvářet pohodové prostředí, radostné prožívání oslav, tradic a zvyků, uvědomění si sounáležitosti se skupinou, schopnost spolupráce, rozvoj estetických dovedností, podpora sebedůvěry. Rozvoj vzájemných vztahů mezi MŠ a rodinou – rozsvícení vánočního stroměčku a zpěv koled, předvánoční divadelní představení s malou ochutnávkou cukroví /výrobky dětí /.

Směřujeme ke kompetencím:

Činnosti: Estetické, tvůrčí, výtvarné, hudební a pohybové aktivity. Taneční improvizace. Zpěv koled s rozsvícením vánočního stromku s rodiči, ZUŠ a ZŠ. Konverzace individuální a skupinová. Výroba čertů, čertic a vánočních přáníček pro kamarády, rodiče. Vánoční tradice a Vánoce s rozdáváním dárků ve školce i kamarádům. Společné setkání s rodiči.

2. 1. 5. Téma: Zimní olympiáda

Hyjbyjte se kosti moje, já mám doma ještě dvoje, hyjbyjte se kosti mí, já mám doma ještě tři. Mám je doma na půněbí a tam vo nich žádnýj neví, hyjbyjte se kosti mí, já mám doma ještě tři. Tak co, rozhýbeme naše kosti a tělo my. Hurá, zimní olympiáda začíná.

Chodská píseň: Zahraj mi houdečku tata /příloha č. 9 /

Když jsem byl maličký pacholíček

Já mám v levý noze trnaveček /příloha č. 10 /

Hyjbyjte se kosti moje

Hlavní záměry: Děti se podílí na přípravách zimních olympijských her. Spoluúčastní se zábav, her a soutěží. Učí se přijímat a uzavírat kompromisy. Při hrách dodržovat pravidla, jednat spravedlivě, hrát fair play.

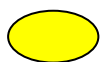
Snažíme se umět pojmenovávat části lidského těla. Pochopit funkce orgánů a seznámení se základními orgány v těle – mozek, srdce, plíce, játra, ledviny. Vysvětlit zdravý životní styl a důležitost pestré stravy.

Formou her se děti seznamují s rozdíly mezi chlapci, děvčaty a jinou barvou pleti. V oblasti vzhledu, chování.

Směřujeme ke kompetencím:

Spolupracovat a respektovat, respektovat odlišnosti

Rozvíjet slovní zásobu, dodržovat pravidla, vyjadřovat své prožitky
rozumět slyšenému

Rozvíjet jemnou a hrubou motoriku, rozlišovat funkce
jednotlivých orgánů, zvládnout pohybové dovednosti

Spolupracovat, respektovat, dodržovat
pravidla, pochopit roli v rodině

Osvojit si poznatky o rodině,
životě a rozdílnosti barev pleti

Činnosti: Hry se sportovní tematikou, pohybové - venku se sněhem /bobování, koulování, stavění sněhuláků, domečků /, experimentální, tvořivé a hry se zpěvem. Překážkové dráhy. Vyhledávání předmětů související se sportem. Práce s obrázkovým materiálem a knihou – encyklopedie. Rozhovor a hledání rozdílů. Obkreslování postav a dokreslení. Hra „Na lékaře“. Návštěva sestřičky z nemocnice – ukázka ošetření a vyzkoušení dětmi.

2. 1. 6. Téma: Masopust a muzikanti

Už je konec Masopustu, už je konec muziky ...Ne, žádný konec. My chceme ještě tančit, strašit, rejdovat.

Chodská píseň: Libovolná píseň z Chodska

Haž masopust bure /příloha č. 11 /

Hlavní záměry: Podporování tvořivosti při přípravě masopustu. Podporovat vlastní pohybovou improvizaci – taneční prvky, sladění pohybu s hudbou. Seznámit děti s chodským kolečkem a typickým hudebním nástrojem – dudy. Využití Orffových nástrojů.

Směřujeme ke kompetencím:

	Seznámit se s kulturou a tradicí, překonat stud
	Zacházet s jednoduchými hudebními nástroji
	Ovládat tempo, vyjádřit své prožitky a pocity
	Respektovat a spolupracovat
	Osvojit si poznatky o kultuře svého kraje, své země

Činnosti: Rytmizace, melodizace, zpěv, tanec – volná improvizace a chodské párové kolečko, hra na Orffovy nástroje, příprava masek a masopustu. Návštěva paní učitelky se ZUŠ /Morysková Martina / - ukázka hry na dudy, vysvětlení a rozložení hudebního nástroje. Práce s knihou, ukázka chodského kroje a vysvětlení. Úkol pro děti – přinést chodskou písničku do školky /zpěvníky, CD, DVD, kazety / .

2. 1. 7. Téma: Jak to vlastně bylo

Hájí, hajčičí, at' Hanička nekřičí. Čeho s ta Hanka bojí, vždyť je doma s rodinou?

Asi kolem domu rejdí čarodějka s obludou. Pověz nám co strašného, potkalo tě. „*Když sem spála na pũnebí, přišlo na mě strašidlo. Mělo boty a kalhoty koštětem mě strašilo.*“

Chodská píseň: *Hájedlo, bouchlo* /příloha č. 12 /

Hájí, hajčičí /příloha č. 13 /

Pojed' chlapče, pojed' domů /příloha č. 14 /

Až já budu velká, bude ze mě selka /příloha č. 15 /

Když sem spával na ponebí /příloha č. 16 /

Hlavní záměry: Rozvíjet mezilidské vztahy a znát rodinné vazby. Uvědomění si významu rodiny, společenských rolí v rodině. Rozlišovat pojmy dítě x dospělý. Podporovat sebedůvěru dítěte.

Další částí rozvíjet u dětí fantazii, pochopení rozdílu dobro x zlo. Formou hry a rozhovorů poučit o tom, že někteří lidé mohou mít zlé úmysly. Vysvětlit dětem různé varianty úniku z nebezpečných situací a předcházení jim. Poučit děti o vlastnostech některých rostlinných látek – seznámit s pojmy léky, droga, závislost.

Směřujeme ke kompetencím:

Komunikovat v rámci společenství a rozpoznávat společenské rozdíly, naslouchat, tolerovat, spolupracovat, chovat se obezřetně

Vyjádřit své představy a emotivní zážitky různými činnostmi, uvědomovat si nepříjemné citové zážitky, vyhledávat dobro a zlo, domyslet důsledky

Spoluvytvářet prostředí pohody, rozlišovat látky, které neprospívají zdraví, rozlišovat nebezpečí, umět vyjadřovat hudbu

Rozpoznávat společenské rozdíly, komunikovat, odmítat společensky nežádoucí chování

Vnímat různorodost světa lidí, osvojit si poznatky o vztazích a rodině

Činnosti: Komunitní kruh, převlékání a hry v roli. Námětové a dramatické hry, výtvarné činnosti, rozvíjení řečových, hudebních a pohybových dovedností dětí. Rej čarodějnic – průvod zakončený opékáním vuřtů /spolu s rodiči /

2. 1. 8. Téma: Řemesla

Šíli, šíli, ševcí boty, sedlákovi do roboty, šíli, šíli ševcí boty sedlákovi do pole. Šídl, šídl, švec, zlámal kopytec, zlámal kopyto, vypustemu to. Pomůžeme ševci ušít boty? Švadlence šaty, kuchařince buchty, kováři podkovy, zedníkovi dům a truhláři stůl.

Chodská píseň: Šíli, šíli, ševcí boty /příloha č. 17 /

Kováři, kováři /příloha č. 18 /

Kolo, kolo, mlýnský /příloha č. 19 /

Hlavní záměry: Rozvoj pozitivních vztahů k činnosti a uvědomění si významu práce, odměny. Spolupodílet se na řešení úkolů, podporovat sebedůvěru dětí. Rozvíjení manipulačních činností s důrazem na tvořivost a spolupráci

Směřujeme ke kompetencím:

	Spolupracovat a respektovat
---	-----------------------------

	Rozvíjet zručnost, ovládat koordinaci oka a ruky
---	--

	Uplatňovat tvořivé nápady, realizovat je, důvěřovat kamarádovi
---	--

	Spolupracovat a respektovat
---	-----------------------------

	Rozvíjet poznatky o různých pracovních činnostech
---	--

Činnosti: Formou hry dětem nabídnout různé druhy pracovních činností realizovatelných v MŠ – zedník, švadlenka, švec, truhlář a jiné. Dramatické, hudební a pohybové hry. Návštěva keramické výstavy ZUŠ a ukázka práce rodičů – policie ČR se psy.

2. 1. 9. Téma: Sluníčko vstávej

Zahrádečko moje, máš překrásný kvítí. Do tich našich okýneček slunce pěkně svítí.
Sluníčko probuď se, vstávej, ať je krásný den. Chceme si už s tebou hrát a spolu si zazpívat.

Chodská píseň: *Zahrádečko moje* /příloha č. 20 /

Má milá má trnku /příloha č. 21 /

Na tom našem houvárečku /příloha č. 22 /

Vosy, vosy, vosy, sršání /příloha č. 23 /

Líto, líto, kdes tak dlouho bulo

Hlavní záměry: Osvojování jednoduchých poznatků o světě a životě a schopnosti vážit si života. Vést děti k citlivosti ve vztahu k živým bytostem. Porozumět, že všechno kolem se mění, vyvíjí a proměňuje. Poznávat rozmanitosti světa přírody a sounáležitosti s živou i neživou přírodou, planetou Zemí. Vytvářet povědomí o vlastní sounáležitosti se světem.

Směřujeme ke kompetencím:

	Spolupracovat a spoluvytvářet vnímat všemi smysly
	Uplatňovat svá přání s ohledem na druhého, respektovat
	Porozumět slyšenému, popsat situaci, záměrně se soustředit, vyjadřovat se v tvořivých činnostech
	Zvládat jemnou a hrubou motoriku, sladit pohyb s rytmem, zvládat pohybové dovednosti
	Prohlubovat vztah k přírodě, osvojit si poznatky o světě přírody

Činnosti: Pozorování přírody, povídání o rostlinách, zvířatech a o přirozeném koloběhu. Sazení semínek a kontrolování změn s knihou. Prohlížení, zkoumání – práce s lupou. Smyslové, kontaktní hry. Malba „Co se děje v přírodě“. Rozvíjet slovní zásobu, fantazii dětí, výtvarné činnosti, skládání z papíru, pletení věnečků, prstýnků /pampelišky /. Hudebně pohybové hry a zpěv písní. Činnosti realizovat podle daného počasí venku.

2. 1. 10. Téma: Letem, světem

Letím světem a vidím spoustu krásných a zajímavých věcí. V každé zemi je něco nového a možná, by se nám všem tam líbilo. Ale domů je cesta jenom jedna. *Do Klenčí je cesta, hušlapaná, hezká, komu se nestyjská, ať si po ní vyjská.*

Chodská píseň: *Do Klenčí je cesta*

Na Dílích u Honzů

Postřekovo pěkná ves /příloha č. 24 /

Vokolo chodova teče vodička /příloha č. 25 /

Ó ty klenskyj kostelíčku /příloha č. 26 /

Hlavní záměry: prohlubovat znalosti o blízkém i vzdáleném okolí bydliště a školy, poznávat svět, historii zdejšího kraje Chodska, rozvíjet jazykových schopností – výslovnost, vyjadřování, nová slova, orientace v známém i neznámém prostoru, poznávání různých odlišných kultur, etnik, rozvíjet jemnou motoriku, hudební dovednosti – rytmus a tanec

Směřujeme ke kompetencím:

Respektovat odlišnosti

Soustředit se na koordinaci pohybu, udržení rytmu při tanci, orientovat se v prostoru

Dozvídat se nové věci, záměrně se soustředit, prožívat radost, učit se

Rozpoznávat kulturní rozdíly, spolupracovat

Vnímat různorodost světa lidí, osvojovat si nové poznatky

Činnosti: dramatizace, rozhovory, naslouchání, kresby postavy, malby krajiny, zpěv, tanec – orientální, chodské kolečko, vycházky do okolí, výlety

2. 2. Ukázky třídního vzdělávacího programu

2. 2. 1. Třídní vzdělávací program – Čtyry koně ve dvoře /k tématu ŠVP – Když uzrává podzim /

- Motivace písní – Čtyry koně ve dvoře, provází nás celým týdnem, děti vymýšlejí pohyby k písni pro lepší zapamatování
- Pohybová hra ve dvojicích – děti vymýšlí chůzi, skoky, běh koní v rytmu písně /zpěv učitelky /, zapamatování si posloupnosti pohybů
- Relaxace – drbání koníků /kamarádů / - záda + jazykové cvičení – drby, vrby, drby, vrby, ukončené pohlazením kamarádových zad

- Nápady dětí – co bychom mohli s koníky dělat celý týden

Hry:

Koníci v domečcích – /obdoba Škatulata, batulata / - obruče + reprodukováná hudba Chodská vlna /Čtyry koně ve dvoře /, ten kdo nemá domeček – zpěv písně nebo deklamace říkadla /pomoc kamarádů /

Velký, malý koník – pomůcka – vyrobení koníci na tyčce - porovnávání velikostí, poznávání barev, spolupráce s kamarádem

Koníčkové honičky – s předáváním koníků, s reakcí na impuls

Ztracený koníček – hledání hračky v prostorách herny, třídy

– různé obměny – hledáme kamaráda, kdo se ztratil

Výtvarné činnosti:

- Temperové barvy a houbičky – zaplnění plochy /A3 /, vystřížení částí a složení koníků, nalepení na kartonový papír, dodělání podkoviček – obtisky

- Stříhání barevného papíru – travička, nalepení ke koníkovi /předkreslený /, postavení ohrádek s kostiček, domina, stavebnic /volný výběr dětí /

Poslechové činnosti:

- Poslechy zvuků zvířat, koní a hledání podobných /třída, herna /

- Poslech písně v doprovodu klavíru, dud /živě /, reprodukováná hudba – CD Chodská vlna /poznejší hudební nástroj /

Hudební činnosti:

- Rytmizace slov – koně, koníci

- Rytmizace písně bez doprovodu, s doprovodem klavíru a dud, s CD Chodské vlny
- Zpěv písně bez doprovodu /vymýšlení pohybu dětí pro snadnější zapamatování /, s doprovodem klavíru a dud
- Improvizovaný tanec, chodské párové kolečko
- Hry na hudební nástroje – ozvučná dřívka, činelky, bubny

Pohybové činnosti:

- Cvičení – parkur – překážková dráha v prostorách třídy a herny, trampolína
- Školní zahrada – skákací míče, obruče

Volná hra:

Nabídka činností - skládání koníků z novinového papíru a hry s nimi, stavba statku, domečků po zvířátka – stáje, příprava jídla pro koníky i hospodáře, hudební nástroje /vše ponecháno na fantazii dětí /

/příloha č. 27 - DVD /

2. 2. 2. Projekt: Straší strašná strašidla /projekt k tématu ŠVP - Jak to vlastně bylo /

1. Plánování

Pondělí – navození k projektu písní

„Když sem spála na půnebí, přišlo na mě strašidlo. Mělo boty ha kalhoty, koštětem mě strašilo.“

- Jaká máme strašidla? Čarodějnice – kouzlení – pohyb v prostoru, reakce na zaříkadla /proměny ve zvířátka, dopravní prostředky,...../
- Jaké jsem čarodějnice, jak vypadají?
- Rozhovor a rozvržení činností podle přání dětí do dalších dnů

Úterý – píseň s pohybem /fantazie dětí /

- Pohybová hra „Koštěťová“ s písní /strašidlo – různě barevná prostěradla, šátky, klobouky, zástěry, paruky /
- Mačkání novinového papíru
- Výroba plakátů na Čarodějnický průvod s rodiči

Středa – začátek činností písní

- Píseň Saxana /reprodukována hudba / - tanec improvizace dětí /jednotlivci + skupiny /
- Rytmizace jmen čarodějnic /Lída – Liduška, Lucka – Lucinka, Petr – Petříček /
- Sypaná batika – činnosti ve skupinách /použité barvy – černá, hnědá, červená /

Čtvrtek – píseň v doprovodu klavíru – orffovi hudební nástroje /ozvučná dřívka, buben /

- Trhání látky, doděláná „Hodné čarodějnice“
- Výroba košťat – tyčka a nasbírané větvičky z vycházka k začarované chaloupce
- Při činnosti reprodukována hudba – CD – Ať žijí duchové
- V odpoledních hodinách – příprava strašidlového čaje pro rodiče, kouzelné jednohubky
- Odpoledne – tvořivé odpoledne s rodiči – výroba čarodějnic z keramické hlíny

/dar keramičky J. Kuželkové zabývající se výrobou chodské keramiky /, tvoření strašidel z papíru, strašidelné lampiony, čarodějná zvířata – had, kočka, netopýr – dle fantazie rodičů a dětí /všechny výrobky ponechány v prostorách MŠ za účelem čarodějné výstavy /

Pátek – opakování písně s vyrobeným koštětem /začarovaný tanec – improvizace dětí /

- Překážková dráha v kouzelné školní zahradě

Pondělí – začátek písní

- Četba posledního příběhu Malé čarodějnice
- Opakování her
- Výroba netopýrů
- Večer průvod čarodějnic s rodiči /kouzlení u ohně, opékání vuřtů, kouzelný tanec a zpěv písní s kapelou Chodská vlna /

Cíl: rozvoj dětské fantazie, jemné i hrubé motoriky, seznámení dětí s nadpřirozenými postavami, rytmem, chodskou písničkou, taneční improvizací, zlepšení komunikace mezi dětmi, rozvoj komunikačních dovedností, zpřístupnění MŠ rodičům a možnosti podílet se na realizaci projektu.

2. Realizace

Cíl: seznámit děti se svátkem čarodějnic, výroba čarodějnic, netopýrů, plakátů, pohybové hry k projektu, chodská píseň, reprodukováná hudba

Pomůcky: novinový papír, kartonový a barevný papír, silonové punčochy, staré šaty, bílé prostěradlo, barva – Duha, barevné zbytky látek, keramické korále, motouz, vlna,

špendlíky, spínací špendlíky, obruče, čtvrtky, fixy, pečící papír, uhel, rudky, nůžky, větvičky /suché /, dřevěné tyčky, měkký drát, paruky, CD – At' žijí duchové, Písničky z pohádek, kniha – Příběhy Malé čarodějnice /četba při odpočívání dětí v ložnici i u školáků /

Organizace: činnosti prováděny ve skupinách ve třídách, školní zahradě /projekt by uskutečňován za proměnlivého začarovaného počasí /

Věk a počet dětí: děti rozděleny do dvou skupin

1. skupina: věk 3 – 5, skupina 5 dětí včetně mentálně postiženého chlapce /
2. skupina: věk 5 – 7, počet – cca 10

a/ Úvod – motivace

- Navození atmosféry třídy k danému projektu písní „*Když sem spála na půnebí*“ /tato píseň nás provází celým týdnem, při průvodu čarodějnic – zpěv písně u čarodějnického ohně /
- Zahřívání cvičení pomocí honiček, reprodukováne hudby, klavírního doprovodu
- Rytmizace jmen, taneční improvizace, píseň, příběh Malé čarodějnice

b/ Hlavní část

- Plnění úkolů za pomoci hudebních, literárních, výtvarných i pohybových prvků /celý týden nás při odpočívání provází příběh Malé čarodějnice /

Pondělí – píseň *Když sem spála na půnebí*

- Honička s koštětem – předávání koštete
- Volný pohyb v prostoru – čarování /proměny a zaklínadla v režii dětí /

Úterý – píseň s pohybem /pohyb vyjadřuje čarování /

- Pohybová hra s písní „Koštěťová“ – v rytmu písně chodíme po kruhu a uvnitř tancuje strašidlo, konec písně – rozprchnutí dětí, strašidlo honí /chycené dítě - výměna strašidel /

1. skupina: muchláž – novinový papír

- Porovnávání velikosti a pevnosti koulí
- Vytvoření z koulí hory pro čarodějnice

2. skupina: výroba plakátů na Čarodějnický průvod

Pomůcky: kartovaný papír, fixy, noviny

Středa – píseň Saxana /reprodukováná hudba /- volná improvizace dětí

- Rytmizace jmen čarodějnic, zdobněliny
- Vymýšlení jména pro naší velkou čarodějnici
- Při činnosti poslech CD – Písničky z pohádek

1. skupina: sypaná batika

Pomůcky: stará prostěradla bílé barvy, barva Duha – černá, hnědá, červená, voda, ocet, mikrotenová folie

Postup: látku jsem namočili v octové vodě, posypali barvou, zabalili do mikrotenové folie a zapekli v mikrovlné troubě – 3 x 2 minuty

2. skupina: muchláž – novinový papír, naplnění silonových punčoch /hlava, ruce čarodějnice /

Čtvrtek – hra „Hejkalové“ – děti mají zavázané oči a hledají podle zvuku Hejkala /prostory herny /

1. skupina: trhání obarvené látky na větší kusy
- Čarodějná hudba – píseň v doprovodu klavíru, bicích
2. skupina: dodělání Hodné čarodějnice

Pomůcky: batikovaná látky, zbytky látek, vlna, staré šaty, lepidlo, spínací špendlíky, obruče, koště

Postup: hlava – nalepení látky /obličejová část /, vlasy z vlny šedé barvy, úprava šátku

Tělo – oblečení čarodějnice do starých šatů, aranžování natrhané látky, navlékání korálů – keramické korále

1. + 2. skupina – aranžování výrobků v hale mateřské školy

Tvořivé odpoledne s rodiči

Pomůcky: kartonový papír, pečicí papír, krabičky od sýrů, fixy, uhel, rudka, barevný papír, lepidla, zbytky látek, měkký drát

Postup: fantazie rodičů a dětí, společné činnosti

Pátek – zahřátí – rej čarodějnic /koště vyrobené doma /

- Cesta na Skalnatou horu – překážková dráha v prostorách školní zahrady

Pondělí – poslech začarované hudby – CD Metallica

- Vyjádření pocitů slovem, pohybem

1. skupina: výroba netopýrů

Pomůcky: kartonový papír, uhel, rudka, nůžky, lepidlo

Postup: zaplnění plochy papíru krouživým pohybem ruky – uhel, rudka, vystřížení těla, křídla /ovál / - nalepení na tělo netopýra

Večer: průvod čarodějnic po Klenčí, zpěv písní s Chodskou vlnou, kouzelné tance, opečení vuřtů u ohně

Závěr – hodnocení

V projektu jsme se inspirovali chodskou písní. Počasí nám pomohlo vytvořit pravou kouzelnickou atmosféru. Rozpoznávali jsem dobré a špatné chování pohádkové i dětí ve třídách. Atmosféra při činnostech byla velice pohodová a motivační, k vymýšlení dalších možných variant k výrobě čarodějnice. I když jsem pracovali ve skupinách, prostor pro realizaci nápadů dostalo každé dítě zvlášť. Vytvořili jsem prostor pro lepší komunikaci dětí a podnítili zájem rodičů o činnosti svých dětí. Příjemný kouzelnický týden.

/příloha č. 28 – fotografické CD/

3. Závěr

Chodsko je v Čechách mimořádná oblast svým národopisem, ať již jde o lidovou píseň, tanec, muziku, ale i pohádky, pověsti, poudačky, dětské hry a říkanky. Vděčíme významným předkům za zachování tohoto chodského bohatství. Myslím si, že Chodsko je ornamentem Plzeňského kraje, a já mám to štěstí v něm žít.

Vypracovala jsem ve své práci program založený právě na chodské písni, která mě naplno otevřela prostor k rozvoji dětí i jejich lidskému zrání. Využila jsem písně, které mě byly předávány od dětství. Přenesla jsem do mateřské školy odkaz jedné z nejznámějších rodin z horního Chodska, která prezentuje lidové písně, tanec a muziku od pradávna. Mým záměrem nebylo pouze naučit děti píseň a s ní spojené činnosti, mým cílem bylo otevřít chodskou písni brány poznání ke svému rodnému kraji - Chodsku.

Došla jsem k závěru, že chodská píseň ve své podstatě rozvíjí melodičnost, citovost, smysl pro rytmus, lásku k rodině, ke své zemi a odvíjí se od ní pracovitost i přátelství. Tento dar našich předků nám přispívá k harmonickému rozvoji dětí předškolního věku. Víím, že nezáleží pouze na mém snažení, samozřejmě chápu důležitost rodiny ve vzdělávání a výchově dětí, ale věřím ve své děti. Věřím, že pochopily a odnesly si alespoň část chodského odkazu. I když jsem se zaměřila pouze na písně chodského folkloru, myslím, že jsem dětem poskytla spoustu podnětů k hledání vlastních cest k různým hudebním žánrům i odlišným kulturám a tradicím.

Každá země, oblast, region nese v sobě střípky našich předků k zachování tradic, zvyků a národnostní identity. Byla by proto škoda, kdyby lidé na svůj kraj zapomněli. Jako pedagog, který pracuje s nejmenším pokolením, mám přímo povinnost zachovávat v dětech tento chodský poklad, vytvářet vztah k němu s vírou, že se najde v pozdějším jejich věku člověk, který bude pokračovat v mém snažení a zaujetí pro zachování písně. Možná, že pokračovatel propagování chodské lidové písně bude i některý z mých malých žáčků.

4. Seznam použité a citované literatury:

1. Autorský kolektiv. *Český les*. Praha: Baset, 2005. 880 s. ISBN 80-340-065-0
2. Baar, J., Hruška, F., Teplý, F. *Chodská čítanka*. Vyškov na Moravě: vytiskl typy Baskerwille antiqua Frant. Obzina, 1927. 310 s.
3. Baar, J. *Chodské písně a pohádky*. Praha: Odeon, 1976. 615 s.
4. Bláha, Z. *Antologie chodské lidové hudby*. Turnov: Severografia, 1972. 12 s.
5. Bláha, Z. *Nezapomenutelné postavy chodského folklóru*, Domažlice: MKS, 1999. 116 s. ISBN 80-85042-00-2
6. Buriánová, J., Jakoubková H., Nádvorníková H. a kolektiv autorů. *Metodické listy pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe, 2000. ISBN 80-86307-03-4
7. *Informatorium 3 – 8*, únor 2006
8. Jenčková, H. *Hudba a pohyb v současné škole*. Plzeň: Tandem, 2006. 316 s. ISBN 80-903115-7-
9. Jindřich, J. *Jindřichův chodský zpěvník 1 – 8*. Domažlice, 1928 – 1929
10. Kuba, L. *Lidové písně z Chodska*. Praha: Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR ve spolupráci s Ministerstvem kultury České republiky, 1995. 529 s. ISBN 80-85010-97-6
11. Mlejnek, A. *Chodsko*. Praha: Svěpomoc, 1973. 145 s. ISBN 38-004-73
12. Strnadová, K., Zezula, J. *Hudební výchova v mateřské škole*. Praha: Vydavatelství Naše vojsko, n. p., 1988. 187 s.
13. Šimanovský, Z., Tichá, A. *Lidové písničky a hry s nimi*. Praha: Portál, 2007. 146 s. ISBN 978-80-7367-264-5

Další zdroje informací

www.chodskavlina.cz

www.studiokdyne.cz

4. Přílohy:

1. Notový záznam písně – *Já ráda miluju takovýho chlapce*

42.
(Srov. s č. 106. III.)

Allegretto.
mp cresc.

1. Já mí - la mji - lý - ho, mí - la sem ho rá - da,
von cho - dí za i - nú, to je kus ne - řá - da!

The image shows two staves of musical notation. The first staff is in treble clef, 2/4 time, with a key signature of two sharps (F# and C#). It begins with a first-measure rest, followed by a melody of eighth and quarter notes. The lyrics '1. Já mí - la mji - lý - ho, mí - la sem ho rá - da,' are written below the staff. The second staff continues the melody with a first-measure rest and a first ending bracket. The lyrics 'von cho - dí za i - nú, to je kus ne - řá - da!' are written below. The tempo is marked 'Allegretto' and the dynamics 'mp cresc.'.

2. Příklad dětského pásma – národopisný soubor Mráček /Chodské slavnosti 2008/

Koníčkové

„Čí to tam koníček po silnici skáče, snad můj nejmilejší z vojny jede.

/: Hdyž jede, hajť jede, von mě sebou veme, žádnéj nás do smrti nerozvede :/

/píseň /

- Děvčata se drží za ruce a vycházejí na jeviště, postupně udělají kolo.
- Muzika hraje dohrávku a děvčata tančí velké chodské kolečko.

„/: Já mám koně, vraný koně, to sou koně mý.:/

Hdyž já jimá dám ovsa, voni skáčou hopsa,

já mám koně, vraný koně to sou koně mý.“

/píseň /

Děvčata chodí v kruhu, chlapci vbíhají na jeviště na koni a klusají kolem děvčat. Muzika dohrává a Matěj volá: „Kožáci do řady“. Chlapci se seřadí před děvčaty a pochodují v řadě 4 kroky dopředu, 4 kroky vzad, otáčka vpravo. Kuba volá: „Kožáci koně vodsedlat“ Kluci se zařadí mezi děvčata. Všichni sedí v kruhu tlučou si v rytmu do rukou a říkají:

„Kovej, kovej kováříčku, vokovej mě mou nožičku,

vokovej jí hezky, dám ti čtyry švestky.

Kovej, kovej kováříčku, vokovej mě mou nožičku,

vokovej mě vobě zaplatím já tobě.

Na svatýho Víta, dám ti míru žita, na svatýho Vavřince, dám ti míru pšenice.“

„Já mám koně vraný koně, to sou koně mí,

Hdyž já jim dám jetel voni skáčou vesele,

Já mám koně vraný koně to sou koně mí.“

/píseň /

Při zpěvu všichni chodí v kole, při muzice se drží v páru, kluci jdou 8 kroků dopředu a děvčata vzad, na 4 takty se točí ven z kruhu, a na 4 takty dovnitř kruhu.

„Kovej mě kováři kovej mě šavličku, já si s ní pojedu pro Hančičku.

Pojedu si pro ní za ty černý lesy, ozvi se má milá, hde si, hde si.“

/píseň /

Točí se párová kolečka ve $\frac{3}{4}$ taktu.

„Já mám čtyry koně vraný, eště nejsou vokovaný

/:Sou to koně hraběcí, na já je mám pod mocí :/

Mezihra – tanec v páru, poskočný krok

„Včera mi je kovář koval, eště mi je nevokoval,

/:Podkovičky cvinkály, moje voči plakály.:/“

/píseň /

Dohra – v páru poskočných krokem dotančí ven z jeviště.

3. Část scénáře dětského pořadu – „Kolo, kolo mlyjncký“/Chodské slavnosti 1984 /

/scénář a režie: Jana Hojdová /

Úvod

„Kolo, kolo mlyjncký“ /píseň / - nástup dětí z Klenčí, Postřekova, Rokycan, Domažlic, Martina a Petr /dudáci /. Děti vytvoří velká 3 kola na jevišti. Po druhém „bác“, děti zůstávají sedět a začíná konference.

Konference:

P: Vážení diváci!

L: Náš pořad, dětský pořad Chodských slavností 1984 začíná.

P: Vítáme vás všechny tady.

L: Název pořadu „Kolo, kolo mlyjncký“ napovídá, co tu dneska budeme hlavně dělat. Budeme si hrát.

P: Ale hlavně ty malí. My, velký, budeme zpívat ha tancovat.

L: Pavle, ty se teda hned na začátku ňák vytahuješ. Copa ty si ňákyj levkyj? Dyt' ti teče estě mlíko po bradě, vyjtaho!

P: Ha copa ty? Podívyj, nechceš takle plivnout pod nohy, dyt' ti hani mikrofon nestačí ty,...ty, pind'o. Víte, to se hu nás tak říká, hale vono by to asi nestačilo. Tebe bych tám mušel vylít celý vědro, ha estě by to bylo zbytečný.

L: Ach jó, tak se mi zdá, Pavle, že sme moc dobře letos nezačli. Hádáme se tu.

P: Ha zatím bysme měli přestavit ty, co přídou na řadu první.

L: Mílí díváci! Jako první vystoupí Haltravánek vod nás z Klenčí. Bude do malyj Haltravánek.

P: Počkyj, to mušíme ňák vysvětlit. Hu nás v Kleční huž sou Haltravánky dva. Malyj ha velkyj. Hdyž to takle pide dál, tak za rtok tu nebudou dva, hale tři.

L: Pavel vám chce říct, že je nás v Haltravánku pořád víc. Naší nejmenší si íčko zahrahou pásmo „Kolo, kolo mlýnský“, podle kerýho se teký náš pořad menuje.

P: Hale teký si zahrajou na kominíky, na kováře, na selky, na řemeslníky

Pásmo – „Kolo, kolo, mlyjncký“

Hra: „Na malý ha velký“

Sóla – Nic nedbám – Liduška Freiuc

Koulelo se, koulelo – Martička a Miluška Vojtíkuc

Konference:

L: Tak to byly naše malý zpěvačky.

P: Hale to už sou, jak se říká, vostřílený zpěvačky. Dyt' už je znáte vod loni.

L: Za to Honzík Tobiáš, to není jenom dobryj kovář, hale i muzikant, i když vyšel teprv z 1. Třídy.

P: Pryj umí hrát na plno nástrojů, ha řek, že nás to tu taky všechny naučí.

L: Nu, nezapře se , že je profesora Tobiáše sym. Tak Honzíku, začni.

Hra: „Na muzikanty“

Pásmo: „Zlatá brána“ – Postřekov

Konference:

P: Pásmo „Zlatá brána“ tu zatancovali potřekovský. Hale v potokově umí teký hezky zpívat.

L: Třeba Toník Kuželka nejmladší. Že ňák vod loni vyrost?

Sólo - Toník Kuželka

Potřekovská chasa

Chci tímto příkladem z části programu, ukázat, jak lze zakombinovat hru do chodské písně a jak nás může hra provázet celým dětským pořadem. V ukázce jsem ponechala charakteristickou mluvu zdejšího kraje. Zařadila jsem tento pořad k souboru Haltravánek, protože většina sólistů, konferenciéři a režisérka pocházejí právě z tohoto souboru.

4. Notový záznam písně – Jedna, dva, tři, čtyry, pět

50.
Tanec: „Šotyš“.

Comodo. mf

1. Je-dna, dve, tři, šty - ry, pět, cos to, Hon - dzo,
cos to sněd? Z bram - bů - rů po - lí - vku,
ta mňe tla - čí v ža - lu - dku, v ža - lu - dku.

The musical score is in 2/4 time, key of B-flat major. It features a melody line and a bass line. The lyrics are in Czech. The score includes first and second endings for the second line of music.

5. Notový záznam písně – Já dycky hop, hop, hop

117. SOUSEDSKÁ

Tempo sousedské

mf *f* *mp* *p* *pp*

I 25

Já dy-cky hop, hop, hop, Hon-dzí-ček ztra-til krok,
já dy-cky hop, hop, hop, vrať se pro krok.
Tra-la-la, tra-la-la, tra-la-la ty-dly, ty-dly, ty-dly,
tra-la-la, tra-la-la, tra-la-la, la.

The musical score is in 3/4 time, key of G major. It features a melody line and a bass line. The lyrics are in Czech. The score includes various dynamics and chord markings.

6. Notový záznam písně – Čtyry koně ve dvoře

55.

Tempo di Polka. 15^a, 10.

mp

1. Šty-ry ko-ně ve dvo-ře, žá-dnyj s ni-ma ne-vo-ře,
 klin-ky, břin-ky, pod-ko-vin-ky, žá-dnyj s ni-ma
 ne-vo-ře, ne-vo-ře.

Detailed description: This is a musical score for a polka. It features a treble clef and a 2/4 time signature. The music is in a minor key, indicated by one flat. The score consists of three systems of music. The first system has a dynamic marking of *mp*. The second system has a dynamic marking of *mf* and a *cresc.* marking. The third system includes first and second endings. The lyrics are in Czech and describe four horses in a courtyard.

7. Notový záznam písně – Nic nedbám

76.

Moderato. **Dudácká.** 10 ž. 4.

mf

*) Nic ne-dbám, jen hdyž mám pod vo - kny stro-me - ček,
 (za - hrad - ku,) hó

hó
 nic ne - dbám, jen hdyž mám pod vo - kny strom;

hó
 sú na ňom ja - blí - čka pro mý - ho Pe - pji - čka,
 (tr - há je Han - či - čka,)

f

hó
 sú do - brý, sú slad - ký, sú ja - ko vo - plat - ky,

hó
 sú do-brý, sú sladký, sú ja-ko med. —

Detailed description: This is a musical score for a song. It features a treble clef and a 6/8 time signature. The music is in a major key, indicated by two sharps. The score consists of five systems of music. The first system has a dynamic marking of *mf*. The second system has a dynamic marking of *f*. The lyrics are in Czech and describe a person who does not care about anything but the things under the tree. The score includes a horn part (hó) and a double bass part (ž.).

8. Notový záznam písně – *Hdy je zima mráz*

7.

Alla Marcia.

mf

The musical score is written in G minor, 2/4 time, and consists of three staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two flats, and a 2/4 time signature. It features a melody with eighth and quarter notes, starting on a middle C. The second staff continues the melody and includes a piano (*p*) dynamic marking. The third staff concludes the piece with a double bar line. The lyrics are written below the notes, with some words in parentheses indicating alternative phrasings.

*) m | ————— m | —————

1. Hdy je zi - ma, mráz, sly - šim dív - nyj hlas,

{ ftá - cí v pů - vě - tří lí - ta - ji, }
{ pa - stou - ško - ve tám trú - bě - ji: } Co to no - vý -

m | ————— m | —————

ho, ne - slý - cha - ný - ho?

9. Notový záznam písně – *Zahraj mi houdečku*

64. „DO KOLEČKA“

Presto

VII 86

The musical score is written in G major, 3/4 time, and consists of two staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp, and a 3/4 time signature. It features a melody with eighth and quarter notes, starting on a middle C. The second staff continues the melody and includes a piano (*p*) dynamic marking and a *cresc.* marking. The score includes fingering numbers and chord symbols (G, D, D7) above the notes. The lyrics are written below the notes.

p G D G D G

Za - hraj mji, hou - deč - ku, ta - ta, ta - ta,

mf *cresc.* D G D7 1: 2: 5 G 2: 7: G

mji sr - bí na no - ze pa - ta, pa - tič - ka, pa - ta.

10. Notový záznam písně – Já mám v levý noze trnaveček

46.

Allegro moderato, giocoso. 10 ž. 9.

mf

Já mám v le - vý no - ze tr - ne - ček, -ček, já mám
 v le - vý no - ze trn; v tý pra - vý mám bo - dlá - ček,
 ten mji vyn - dá sed - lá - ček; já mám v le - vý no - ze
meno mosso
f
 tr - ne - ček, -ček, já mám v le - vý no - ze trn.

11. Notový záznam písně – Haž masopust bure

20.

Společenská.

Con animato.

mf

1. Haž masopust bu - re, haž bure! tancu - vát se pu - re, to pure!
cresc.
 mu - zi - ky bu - rú hrát, my bu - re - me zpjí - vát do rá - na! —
 (vyj - skát)

12. Notový záznam písně – *Hájedlo, boucedlo*

100. UKOLÉBAVKA

Andante sostenuto VIII 30

p ³F ²C⁷ ⁵ ¹F

Há-je-dlo, bou-ce-dlo, ny-na-tá Man-ke(r)dlo,
há-je-dli

13. Notový záznam písně – *Hájo hájedlo*

84. UKOLÉBAVKA „MÁMA ZPJÍVÁ
DIĎÁTKU“

Tranquillo e dolce VII 104

Há-jo há-je-dlo haj-či-či haj-či-či

pp há - jo há - jo há - jo há - jo

há - jo há - je-dlo haj-či-či haj-či-či

há - jo há - jo há - jo há - jo

haj-či-či haj.

há jo haj.

14. Notový záznam písně – *Pojed', chlapče, pojed' domů*

262. POJEĎ, CHLAPČE, POJEĎ DOMŮ

St. Klíčov

Musical score for the song "Pojed', chlapče, pojed' domů". The score is written in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/4 time signature. The melody is simple and consists of quarter and eighth notes. The lyrics are written below the notes.

Po- jed', chlap- če, po - jed' do- mů, Za- nech to -
 ho vo- rá- ní, ne- bo už mě hla- va bo- lí,
 ne- bo už mě hla- va bo- lí od sa- mé-
 ho vo- lá- ní.

15. Notový záznam písně – *Haž já buru velká*

Musical score for the song "Haž já buru velká". The score is titled "256. Polka" and includes the subtitle "(Nápěv: „Na tom pražském mostě“.)". The tempo is marked "Tempo di Polka". The score is written in treble clef with a key signature of two sharps (F# and C#) and a 2/4 time signature. The melody is more complex, featuring eighth and sixteenth notes. The lyrics are written below the notes.

256.
Polka
 (Nápěv: „Na tom pražském mostě“.)
 Tempo di Polka
 1. Haž já bu- ru vel- ká, bu- re zez mně sel- ka,
 bu- ru do- jít šty- ry krá- vy ha pá- tý- ho byj- ka, byj- ka.

16. Notový záznam písně – *Když jsem spála na půněbí*

38.
Polka.

(Vše se zpívá též na nápěv č. 37. VI.)
(Srov. s č. 84. V.)

Jiný nápěv.

Tempo di Polka. scherz.
mp cresc.

1. Hrom do Pe - troje, za - se z Pe - troje, do tý ma - lý
bu - ly by tám hez - ký hol - ky,

ve - sni - čky, hdy - by mí - ly po - ru - šky.

17. Notový záznam písně – *Šlí, šlí, ševcí boty*

141.
Hra: „Švec“.

Oběma rukama se točí mlýnek; na tučně tištěné slabiky se ruce rychle odtrhnou, rozhodí, — „jako dy ševc vytahuje dratev“.

Allegro moderato.
mp

z Ší - lí, ší - lí šev - cí bo - ty se - dlá - ko - vji do ro - bo - ty,

do po - le. { Sí - dlí, ší - dlí švec, } { zlá - mál ko - py - to, }
{ zlá mál ko - py - tec, } { vo - pu - ste mu to! }

(Srov. s č. 87. VII. A., 20. VII. B.)

18. Notový záznam písně – Kováři, kováři

18. VALČÍK

Allegro moderato

1. Ko - vá - ři, ko - vá - ři, ko - vyj mi šav - lič - ku,
já si s ní po - je - du pro Han - čič - ku.

19. Notový záznam písně – Kolo, kolo mlýnský

10. HRA „MLYJNCKÝ KOLO“

Tempo di Marcia

1. Ko - lo, ko - lo mlyjn - ěký tě - líč - kol
za šty - ry ryjn - cký,
ko - lo se nám roz - lá - má - lo,
tů - ze ško - dy na - dě - lá - lo,
hu - dě - lá - lo bác! *

20. Notový záznam písně – Zahrádečko moje

238.

Andante

1. Za - hrá - deč - ko mo - je, máš pře - krás - ný kví - tí,
do tich na - šich vo - ký - ne - ček slun - ko jas - ně sví - tí,
do tich na - šich vo - ký - ne - ček slun - ko jas - ně sví - tí.

21. Notový záznam písně – *Má milá má trnku*

125.
Popěvek

Moderato
mf

1. Má mjl-lá má trn - ku, va-řf-la jí v hrn - ku.

Va-řf-la jí, sma-ží - la jí na ze-le-ným drn - ku.
(v žlj-dlř-ko-vým hrn - ku.)

Detailed description: This is a musical score for a folk song. It is in 3/4 time and the key signature has two sharps (F# and C#). The tempo is marked 'Moderato' and the dynamic is 'mf'. The score consists of two staves of music. The first staff contains the first line of the melody with lyrics: '1. Má mjl-lá má trn - ku, va-řf-la jí v hrn - ku.' The second staff contains the second line of the melody with lyrics: 'Va-řf-la jí, sma-ží - la jí na ze-le-ným drn - ku. (v žlj-dlř-ko-vým hrn - ku.)'. There are various musical notations including notes, rests, and dynamic markings.

22. Notový záznam písně – *Na tom našom houvárečku*

Allegretto
mf [⊕]A

I 46
piü moto
E fis mi

1. Na tom na-šem hou-vá - reč-ku, sík-la sem

je-te-lič - ku: sík-la sem jí, sík-la sem

jí, sík-la sem jí při mňe - síč - ku.

Detailed description: This is a musical score for a folk song. It is in 3/4 time and the key signature has two sharps (F# and C#). The tempo is marked 'Allegretto' and the dynamic is 'mf'. The score consists of three staves of music. The first staff contains the first line of the melody with lyrics: '1. Na tom na-šem hou-vá - reč-ku, sík-la sem'. The second staff contains the second line of the melody with lyrics: 'je-te-lič - ku: sík-la sem jí, sík-la sem'. The third staff contains the third line of the melody with lyrics: 'jí, sík-la sem jí při mňe - síč - ku.'. There are various musical notations including notes, rests, and dynamic markings. There are also some annotations like '⊕A', 'E', 'H7', 'a tempo', and circled numbers 5, 7, 2, 4.

23. Notový záznam písně – *Vosy, vosy, vosy, sršání*

60.
„Do kolečka“.

Allegro.
mf

1. Vo - sy, vo - sy, vo - sy, šir - šá - ní, vy - le - tí -
li na mně ze strá - ní, ze strá - ní, ze ška - li -
čky, hdyž sem šel vod { hu - bji - čky. }
{ (Han - čí - čky). }

Detailed description: This is a musical score for a song titled 'Do kolečka' (No. 60). It is in 3/8 time and marked 'Allegro' with a dynamic of 'mf'. The melody is written on a single treble clef staff. The lyrics are in Czech. There are some handwritten annotations in the score, such as 'skaly' above the word 'strá-ní' in the second line.

24. Notový záznam písně – *Potřekovo pěkná ves*

86.

Allegretto.
mp

1. Po - třeko - vo, velká ves, haldom taldom haldom dom
(Radunce**) sú malá ves,) haldom dom.
hu - kús di - vči kabzu pes,
2. Divče plače, naříká, haldom . . .
pes jí s kabzú hutká, haldom . . .
3. Neplač, divče, huž více, haldom . . .
pes tě kabzu přinese, haldom . . .
4. Vodneseš jí kováři, haldom . . .
von tě kabzu přivaři, haldom . . .
5. Dá tám řebík, nebo dva, haldom . . .
bure kabza hotová, haldom . . .

Detailed description: This is a musical score for a song titled 'Potřekovo pěkná ves' (No. 86). It is in 2/4 time and marked 'Allegretto' with a dynamic of 'mp'. The melody is written on a single treble clef staff. The lyrics are in Czech. The score includes five numbered verses. There are first and second endings marked 'I. mf' and 'II. mf' at the end of the first verse.

25. Notový záznam písně – Vokolo Chodova teče vodička

361. VOKOLO CHODOVA JE CESTIČKA

St. Postřekov (Postřekov)

Handwritten musical score for the song 'Vokolo Chodova je cestička'. It consists of four staves of music in G major (one sharp) and 2/4 time. The lyrics are written below the notes.

Vo - ko - lo Cho - do - va je ces - tič - ka,
 Vo - ko - lo Cho - do - va je - ces - tič - ka,
 Vo - ko - lo ni - je ze - le - ná', vo - ko - lo ni'
 je ze - le - ná' tra - vič - ka.

26. Notový záznam písně – Ó ty klenskyj kostelíčku

Printed musical score for the song 'Ó ty klenskyj kostelíčku'. It is numbered 75 and titled 'Vojancká'. The tempo is marked 'Poco lento.' and the dynamics include 'p', 'mp', and 'Lento. mf'. The score is in G major and 2/4 time.

75.
 Vojancká.
 Poco lento. *p*
 1. Ó, ty klenskyj ko - ste - li - čku, nad te - bí je (hal-
 če - rnyj les; e - ště se po - dí - vám, a - sli tám hu-
 - tra - vkyj) (rá - da bych ve - dě - la, rá - da bych ve-
 - lí - dám, je - re - li muj mji - lyj dnes.
 - dě - la, co muj mji - lyj dě - lá dnes.)
 Lento. *mf*

27. DVD – záznam z realizace TVP – Čtyry koně ve dvoře /k tématu ŠVP – Když uzrává podzim /

28. Fotografické CD - projekt „Straší strašná strašidla“

